

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σχολή Οικονομικών Επιστημών
Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Ηλεκτρονικό Επιχειρείν και Ψηφιακό Μάρκετινγκ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**Ανεργία και επιχειρηματικότητα ανάγκης με
χρήση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων σε
περιόδους κρίσης.**

**Τσιώγκα Ελένη
Α.Μ.: 111**

(υποβλήθηκε στο Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας – Πανεπιστήμιο
Δυτικής Μακεδονίας)

KOZANH 2023

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σχολή Οικονομικών Επιστημών

Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Ηλεκτρονικό Επιχειρείν και Ψηφιακό Μάρκετινγκ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**Ανεργία και επιχειρηματικότητα ανάγκης με
χρήση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων σε
περιόδους κρίσης.**

Τσιώγκα Ελένη

A.M.: 111

Επιβλέπων Καθηγητής:

Δρ. Κωνσταντίνος Σπινθηρόπουλος

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Ιωάννης Αντωνιάδης , Αναπληρωτής Καθηγητής.

Δρ. Κωνσταντίνος Σπινθηρόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής.

Δρ. Κωνσταντίνος Πανυτσίδης, Επίκουρος Καθηγητής.

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Διπλωματική Εργασία μου και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η εργασία μου προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όνομα & Επώνυμο Συγγραφέα (Με Κεφαλαία):

ΤΣΙΩΓΚΑ ΕΛΕΝΗ

Υπογραφή (Ολογράφως, χωρίς μονογραφή):

Ημερομηνία (Ημέρα – Μήνας – Έτος):

08/02/2023

Περίληψη

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί έναν τρόπο αξιοποίησης των ευκαιριών που ανακύπτουν και κατ' επέκταση έναρξη δραστηριότητας. Επιπλέον, η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα στοιχείο συνεισφοράς στην εθνική οικονομία με την ταυτόχρονη μείωση του ποσοστού της ανεργίας. Κάθε άτομο το οποίο επιθυμεί να εργαστεί μπορεί να επιλέξει μεταξύ του να αναλάβει την ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής ιδέας ή της απασχόλησής του ως αμειβόμενο. Στην περίπτωση της ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας το άτομο πρέπει να προχωρήσει στη σύσταση της δικής του μονάδας η οποία είναι καλό να είναι σύγχρονη και καινοτόμα για να επιβιώσει σε ένα αμιγώς ανταγωνιστικό περιβάλλον. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις ο εν δυνάμει επιχειρηματίας μπορεί να βρεθεί στην ανάγκη ανάπτυξης επιχειρηματικότητας εξαιτίας της παρατεταμένης ανεργίας ή άλλων συνεπειών μίας κρίσης. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και εκείνοι οι εν δυνάμει επιχειρηματίες οι οποίοι αναζητούν μία επιχειρηματική ευκαιρία, την οποία όταν εντοπίσουν αξιοποιούν προς όφελός τους. Στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας έρευνας επιχειρήθηκε μία προσπάθεια διερεύνησης της ανεργίας και της επιχειρηματικότητας ανάγκης σε περιόδους κρίσης. Στην έρευνα συμμετείχαν άτομα νεαρής ηλικίας τα οποία είτε βρισκόταν είτε όχι σε κατάσταση ανεργίας και έπρεπε να προσδιορίσουν τη στάση τους έναντι αυτών των στοιχείων (ανεργία, επιχειρηματικότητα ανάγκης). Αυτό συνέβη μέσω της συμπλήρωσης ενός δομημένου, ηλεκτρονικού εργαλείου το οποίο είχε ηλεκτρονική μορφή.

Η έρευνα είχε εστιάσει σε νέα άτομα ηλικίας έως 24 ετών τα οποία είχαν ως μόνιμη κατοικία τους την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η οποία δεν ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένη συγκριτικά με άλλες ελληνικές περιφέρειες. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας έδειξαν ότι οι νέοι αντιμετώπιζαν την επιχειρηματικότητα ως έναν τρόπο αξιοποίησης ευκαιριών για την υλοποίηση καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας αποτελούσε κατά τη γνώμη τους έναν τρόπο βιοπορισμού των Ελλήνων, ενώ οι επιχειρηματικές ευκαιρίες και η μελλοντική επιχειρηματική δυναμική αποτελούσαν τους κυριότερους λόγους στροφής ενός ανέργου στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Έτσι, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το κυριότερο κίνητρο για τη δημιουργία μίας νέας επιχειρηματικής μονάδας ήταν οι επιχειρηματικές ευκαιρίες οι ή ο εντοπισμός κάποιου κενού στον επιχειρηματικό τομέα. Από την άλλη πλευρά, το στοιχείο εκείνο το οποίο λειτουργούσε ως

αντικίνητρο για την ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής ιδέας ήταν το περιορισμένο εύρος κερδοφορίας εξαιτίας της υψηλής φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρηματικών μονάδων στη χώρα. Τέλος, ως αντικίνητρα αναφέρθηκαν επίσης η απουσία γνώσης και εμπειρίας, η υψηλή γραφειοκρατία, η δυσκολία αποδοχής των νέων στην αγορά, ο υψηλός ανταγωνισμός, η απουσία γνωριμιών με επιχειρηματίες οι οποίοι θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μέντορες, η απουσία ολοκληρωμένης πληροφόρησης και η ασφάλεια της εξαρτημένης σχέσης της εργασίας.

Λέξεις-Κλειδιά: Ανεργία, Άνεργος, Επιχειρηματικότητα, Επιχείρηση, Επιχειρηματικότητα Ανάγκης, Νέος

Abstract

Entrepreneurship is a way of taking advantage of the opportunities that arise and, by extension, starting an activity. In addition, entrepreneurship is an element of contribution to the national economy with the simultaneous reduction of the unemployment rate. Every person who wishes to work can choose between developing a business idea or their paid employment. In the case of undertaking business activity, the individual must proceed to establish his own unit which is good to be modern and innovative in order to survive in a purely competitive environment. However, in some cases the potential entrepreneur may find himself in need of entrepreneurship development due to prolonged unemployment or other consequences of a crisis. On the other hand, there are those potential entrepreneurs who are looking for a business opportunity, which when they find it, they use it to their advantage. In the context of the present research, an attempt was made to investigate unemployment and entrepreneurship in times of crisis. The survey involved young people who were either unemployed or not and had to determine their attitude towards these elements (unemployment, necessity entrepreneurship). This was done through the completion of a structured, electronic tool which was in an electronic format.

The research had focused on young people up to the age of 24 who had as their permanent residence the Region of Western Macedonia which was not particularly developed compared to other Greek regions. The results of this research showed that young people viewed entrepreneurship as a way of seizing opportunities to implement innovative business ideas. The development of entrepreneurship was, in their opinion, a way of livelihood for the Greeks, while business opportunities and future business dynamics were the main reasons for an unemployed person to turn to the development of entrepreneurship. Thus, it could be said that the main motivation for setting up a new business unit was business opportunities or the identification of a gap in the business sector. On the other hand, the element that acted as a disincentive for the development of a business idea was the limited scope of profitability due to the high tax burden on business units in the country. Finally, the lack of knowledge and experience, high bureaucracy, the difficulty of accepting young people in the market, high competition, the absence of acquaintances with entrepreneurs who could act as

mentors, the absence of comprehensive information and the security of dependent relationship of work.

Keywords: Unemployment, Unemployed, Entrepreneurship, Business, Necessity Entrepreneurship, Young

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	4
Abstract	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	10
1. Εισαγωγή.....	12
1.1 Θεωρητικό υπόβαθρο.....	12
1.2 Παρουσίαση της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....	13
1.3 Δομή.....	15
2. Η επιχειρηματικότητα	17
2.1 Η έννοια της επιχειρηματικότητας.....	17
2.2 Τα βασικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας	19
2.3 Οι μορφές της επιχειρηματικότητας	21
2.4 Η νεανική επιχειρηματικότητα.....	23
3. Η επιχειρηματικότητα ανάγκης.....	25
3.1 Προηγούμενη έρευνα στην επιχειρηματικότητα ανάγκης	25
3.2 Ορισμός της επιχειρηματικότητας ανάγκης.....	27
3.3 Οι διαστάσεις της επιχειρηματικότητας ανάγκης	28
3.4 Επιχειρηματικότητα ανάγκης σε περιόδους έκτακτης ανάγκης (κρίσης)	29
4. Βιβλιογραφική ανασκόπηση	31
4.1 Παράγοντες επηρεασμού της νεανικής επιχειρηματικότητας.....	31
4.2 Η προσφορά της επιχειρηματικότητας ανάγκης στην ανεργία	32
4.3 Χρηματοδοτικά εργαλεία μικρομεσαίων επιχειρήσεων	34
5. Μεθοδολογία της έρευνας.....	38
5.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.....	38
5.2 Ερευνητικό εργαλείο.....	39
5.3 Μέθοδος συγκέντρωσης δεδομένων	40

5.4 Περιορισμοί της έρευνας.....	42
6. Αποτελέσματα της έρευνας.....	43
6.1 Προσωπικές πληροφορίες.....	43
6.2 Επιχειρηματικότητα & ανεργία στην Ελλάδα.....	48
6.3 Έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	56
7. Συμπεράσματα.....	61
8. Βιβλιογραφία.....	69
Παράρτημα.....	75
I. Ερευνητικό εργαλείο.....	75
II. Στατιστικοί πίνακες.....	85

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Τρόποι αξιοποίησης των ευκαιριών στα πλαίσια της επιχειρηματικότητας	18
Γράφημα 2: Βασικά χαρακτηριστικά επιχειρηματικότητας	20
Γράφημα 3: Μορφές επιχειρηματικότητας	22
Γράφημα 4: Στάδια μετάβασης νέου επιχειρηματία	24
Γράφημα 5: Εργαλεία χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων δανειακού τύπου	36
Γράφημα 6: Χρηματοδοτικά εργαλεία μικρομεσαίων επιχειρήσεων μη δανειακού τύπου και κεφαλαιακής κίνησης	37
Γράφημα 7: Φύλο.....	43
Γράφημα 8: Ηλικία.....	44
Γράφημα 9: Μορφωτικό επίπεδο	45
Γράφημα 10: Επαγγελματική κατάσταση	46
Γράφημα 11: Συνολική επαγγελματική προϋπηρεσία έως σήμερα	46
Γράφημα 12: Οικογενειακή κατάσταση	47
Γράφημα 13: Περιφερειακή ενότητα κατοικίας.....	48
Γράφημα 14: Πιθανότητα δημιουργίας επιχείρησης στο μέλλον	56
Γράφημα 15: Παρακολούθηση προγραμμάτων επιχειρηματικότητας.....	57

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Εξέλιξη κατανομής της επιχειρηματικότητας ανάγκης στο διάστημα 2008-2018.....	30
Πίνακας 2: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας σχετικά με προτάσεις για την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα	49
Πίνακας 3: Τύποι επιχειρηματιών στην Ελλάδα.....	50
Πίνακας 4: Τομέας παραγωγής στον οποίο εστιάζει η ελληνική επιχειρηματικότητα	51

Πίνακας 5: Βαθμός με τον οποίο ορισμένοι παράγοντες επηρεάζουν το επίπεδο της ανάπτυξης της ελληνικής επιχειρηματικότητας.....	51
Πίνακας 6: Βαθμός με τον οποίο ορισμένοι παράγοντες επηρεάζουν την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας	53
Πίνακας 7: Βαθμός με τον οποίο ορισμένοι παράγοντες θα μπορούσαν να στρέψουν έναν άνεργο στην ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής μονάδας στην Ελλάδα	54
Πίνακας 8: Σχέση μεταξύ ανεργίας και επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα	55
Πίνακας 9: Θεσμικό/Νομοθετικό πλαίσιο και επιχειρηματικότητα ή ανεργία.....	55
Πίνακας 10: Κίνητρα δημιουργίας επιχειρηματικής μονάδας	58
Πίνακας 11: Αντικίνητρα δημιουργίας επιχειρηματικής μονάδας.....	59
Πίνακας 12: Φορείς με υποστηρικτικό ρόλο στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα.....	60
Πίνακας 13: Χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα	60

1. Εισαγωγή

1.1 Θεωρητικό υπόβαθρο

Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να παρατηρείται έντονα ότι αρκετές από τις χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης έχουν αυξήσει το επίπεδο του εισοδήματός τους. Αυτό οδήγησε στην αύξηση της ανισότητας μεταξύ των χωρών και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής άρχισαν να δείχνουν ένα αυξημένο επίπεδο ενδιαφέροντος για τις κοινωνικές αλλά και τις πολιτικές συνέπειες αυτών των γεγονότων. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι το αυξημένο επίπεδο ανισότητας είναι δυνατό να αυξήσει τη δυσaréσκεια της κοινωνίας και να οδηγήσει στην πολιτική αστάθεια ή στην εκδήλωση συναισθημάτων όπως ο λαϊκισμός (Atkinson, Piketty, & Saez, 2011). Το αυξανόμενο επίπεδο ανισότητας έχει ευρύτερες οικονομικές επιπτώσεις καθώς λειτουργεί ως τροχοπέδη για την περαιτέρω ανάπτυξη. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι μπορεί να περιορίσει ακόμη και την πρόσβαση στην εκπαίδευση ή να περιορίσει το επίπεδο της κατανάλωσης (Sánchez & de Paz, 2016). Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα και η οικονομική ανισότητα συνδέονται μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα, η κατανομή των οικονομικών πόρων εντός του πληθυσμού ευθύνεται για την οικονομική ανισότητα και ταυτόχρονα, μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας (Stephan, Uhlaner, & Stride, 2014).

Ανάμεσα στους παράγοντες που σχετίζονται με την ανισότητα και έχουν μελετηθεί ως καθοριστικοί παράγοντες της επιχειρηματικότητας είναι η αγορά, η μεταβίβαση πλούτου και οι πολιτικές που ισχύουν στην αγορά εργασίας (Braggion, Dwarkasing, & Ongena, 2018). Οι Braggion, Dwarkasing & Ongena (2018) στην έρευνά τους επικεντρώθηκαν στις επιπτώσεις των εισοδηματικών ανισοτήτων, στους οικονομικούς περιορισμούς των ατόμων που επιθυμούν να ασκήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Ειδικότερα, έχει αναφερθεί ότι οι επιχειρηματίες αναζητούν περιοχές για την άσκηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας όπου υπάρχουν κίνητρα ανάπτυξής της και δεν υπάρχει κάποιος φόβος χρηματοδότησης (Braggion, Dwarkasing, & Ongena, 2018). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αντίκτυπος της αύξησης του εισοδήματος είναι σημαντικός στην εμπορική αλλά και στην κοινωνική επιχειρηματικότητα. Η κινητικότητα κεφαλαίων αποτελεί μία σημαντική προϋπόθεση

για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας (Pathak & Muralidharan, 2018). Η αδυναμία των εθνικών κυβερνήσεων ή των θεσμών να παρέχουν επαρκές επίπεδο χρηματοδότησης μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά εμπόδια προς εκείνους που επιθυμούν να αναλάβουν την επιχειρηματική δραστηριότητα (Braggion, Dwarkasing, & Ongena, 2018).

Ένα ακόμη κοινωνικό πρόβλημα το οποίο έχει αναδυθεί τα τελευταία χρόνια είναι η ανεργία, η οποία έχει αρχίσει να αυξάνεται κυρίως μετά την εκδήλωση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η ανεργία είναι ακόμη εντονότερη στις ηλικίες των νέων ατόμων τα οποία είτε έχασαν την εργασία τους νωρίς είτε δεν κατάφεραν να εισαχθούν στην αγορά εργασίας εξαιτίας της εκδήλωσης της χρηματοπιστωτικής κρίσης (Block & Sandner, 2009). Οι εθνικές κυβερνήσεις όλων των χωρών προσπαθούν να προωθήσουν μέτρα με τη μορφή παρεμβάσεων ώστε να περιοριστεί το ποσοστό της ανεργίας. Ειδικά τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσπάθησαν να προωθήσουν μέτρα μέσω των οποίων προστατεύονταν η απασχόληση (Τράπεζα της Ελλάδας, 2014). Ορισμένοι από τους στόχους αυτών των μέτρων ήταν η βελτίωση της οικονομικής ανάπτυξης και αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης (Caliendo & Kritikos, 2010). Εκτός από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και η πρόσφατη υγειονομική κρίση επηρέασε το επίπεδο της ανεργίας και κυρίως της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Αρκετές επιχειρηματικές μονάδες αναγκάστηκαν να αναστείλουν τη λειτουργία τους προσωρινά ή μόνιμα. Αν και αυτό δημιούργησε χώρα για την ανάπτυξη νέας επιχειρηματικότητας, η αστάθεια και η αβεβαιότητα αποτελούσαν σκόπελο για τη δημιουργία καινοτόμων επιχειρηματικών μονάδων.

1.2 Παρουσίαση της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε μία προσπάθεια εξέτασης της ανεργίας και της ανάπτυξης επιχειρηματικότητας από τα άτομα νεαρής ηλικίας στην περίπτωση της Ελλάδας. Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο επιχείρησε να εξετάσει αυτή η έρευνα ήταν τα εργαλεία χρηματοδότησης της επιχειρηματικότητας. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας ανάγκης και της στάσης που διαμορφώνουν τα νέα άτομα έναντι αυτής. Η έρευνα εστίασε στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η οποία αποτελείται

από τέσσερις περιφερειακές ενότητες με χαμηλό εισόδημα και επίπεδο ανάπτυξης συγκριτικά με την υπόλοιπη Ελλάδα. Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία κλήθηκε να απαντήσει αυτή η έρευνα ήταν τα εξής:

1. Ποιο είναι το επίπεδο ανάπτυξης επιχειρηματικότητας και οι παράγοντες επηρεασμού της ανάπτυξης της σύμφωνα με τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας;
2. Ποιοι είναι οι παράγοντες επηρεασμού ενός ανέργου ώστε να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής ιδέας σύμφωνα με τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας;
3. Ποια είναι η στάση των νέων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έναντι της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας;
4. Ποια είναι τα κίνητρα και τα αντικίνητρα για τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έναντι της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας;
5. Ποιοι είναι οι φορείς υποστήριξης και τα χρηματοδοτικά εργαλεία στήριξης της επιχειρηματικότητας σύμφωνα με τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας;

Αξιίζει να σημειωθεί ότι η πραγματοποίηση μίας έρευνας για αυτήν την περιοχή θεωρήθηκε αναγκαία και ωφέλιμη για την καταγραφή ορισμένων βασικών χαρακτηριστικών όσον αφορά την ανεργία και την τάση ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σε γενικές γραμμές με την ολοκλήρωση αυτής της έρευνας θα ήταν δυνατό να δημιουργηθεί μία ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με την έννοια της επιχειρηματικότητας ανάγκης, ενώ παράλληλα θα μπορούσε να καταγραφεί και η στάση των ατόμων έναντι αυτής. Ένα ακόμη χρήσιμο στοιχείο σχετικά με την εκπόνηση αυτής της έρευνας ήταν ότι στην περίπτωση της Ελλάδας δεν είχαν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες οι οποίες να εξέταζαν την περίπτωση ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας ανάγκης από τους νέους ανθρώπους είτε βρίσκονται είτε όχι σε κατάσταση ανεργίας. Ακόμη περισσότερο δεν έχουν παρατηρηθεί αρκετές έρευνες οι οποίες να εστιάζουν στο επιχειρηματικό και οικονομικό κομμάτι στην περίπτωση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Η εκπόνηση αυτής της έρευνας θα μπορούσε να συνεισφέρει στο υπάρχον κενό της βιβλιογραφίας και ταυτόχρονα να ενισχύσει τη γνώση των ενδιαφερόμενων. Πιο συγκεκριμένα, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι αρμόδιοι φορείς θα μπορούσαν να αντλήσουν σημαντικές πληροφορίες μέσα από αυτήν την έρευνα αναφορικά με

την τάση προς ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας από τους νέους ανθρώπους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας εφόσον δεν είχαν άλλες επαγγελματικές δυνατότητες αποκατάστασης. Οι μελλοντικοί ερευνητές από τη δική τους πλευρά θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την παρούσα έρευνα ως εφαλτήριο για την εκπόνηση ερευνών σε άλλες ελληνικές περιφέρειες ώστε να σχηματιστεί μία μεγαλύτερη βάση άντλησης στοιχείων και πληροφοριών. Τέλος, κάθε ενδιαφερόμενος εν ενεργεία επιχειρηματίας ή επίδοξος επιχειρηματίας μέσα από αυτήν την έρευνα θα μπορούσα να διαμορφώσει μία εικόνα σχετικά με την επιχειρηματική δυναμική και τις ευκαιρίες που υπάρχουν και αξιοποιούταν στην περιοχή.

1.3 Δομή

Η δομή για τη συγγραφή αυτής της έρευνας ήταν η εξής:

1. Το πρώτο κεφάλαιο που ήταν και το παρόν κεφάλαιο αποτέλεσε μία εισαγωγή στο θέμα που πραγματεύονταν αυτή η έρευνα
2. Το δεύτερο κεφάλαιο της έρευνας ασχολήθηκε με την έννοια της επιχειρηματικότητας και έτσι παρουσιάστηκε ένας ορισμός της, τα βασικά χαρακτηριστικά της, οι μορφές της και η έννοια της νεανικής επιχειρηματικότητας
3. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η έννοια της επιχειρηματικότητας ανάγκης μέσα από προγενέστερες έρευνες οι οποίες είχαν παρουσιαστεί. Επίσης, αναφέρθηκε ο ορισμός της επιχειρηματικότητας ανάγκης, οι διαστάσεις της και η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας ανάγκης σε περιόδους έκτακτης ανάγκης ή κρίσης
4. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Ειδικότερα, αρχικά παρουσιάστηκαν οι παράγοντες επηρεασμού της νεανικής επιχειρηματικότητας, η προσφορά της επιχειρηματικότητας ανάγκης στην ανεργία και τέλος αναφέρθηκαν ορισμένες μορφές χρηματοδοτικών εργαλείων επιχειρήσεων
5. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η μεθοδολογία της έρευνας και ειδικότερα αναφέρθηκε ο σκοπός της και τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία έπρεπε να απαντήσει, παρουσιάστηκε το ερευνητικό εργαλείο και ο τρόπος

συγκέντρωσης των δεδομένων. Στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάστηκαν οι περιορισμοί αυτής της έρευνας

6. Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας ανά ενότητα του ερευνητικού εργαλείου
7. Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν τα συμπεράσματα στα οποία οδήγησε η εκπόνηση αυτής της έρευνας και ορισμένες προτάσεις περαιτέρω μελέτης.

2. Η επιχειρηματικότητα

2.1 Η έννοια της επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα συμβάλει με ενεργητικό σε κάθε πτυχή της καθημερινότητας, ενώ αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Ο προσδιορισμός της δεν είναι εύκολος και αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο δεν είναι εύκολο να κατανοηθεί επ' ακριβώς (Cuervo, Ribeiro, & Roig, 2021). Με την πάροδο των ετών υπήρξαν αρκετοί ερευνητές οι οποίοι επιχείρησαν να προσδιορίσουν την έννοια της επιχειρηματικότητας όπως για παράδειγμα ο Drucker και ο Schumpeter. Οι δύο αυτοί ερευνητές στην προσπάθειά τους να ερμηνεύσουν την έννοια της επιχειρηματικότητας την συνδύασαν με το στοιχείο της καινοτομίας (Prince, Chapman, & Cssey, 2021). Οι Drucker και Schumpeter προσδιόρισαν την επιχειρηματικότητα με ένα δικό τους τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, ο Schumpeter ανέφερε ότι η επιχειρηματικότητα σχετίζεται με τη δυνατότητα εκμετάλλευσης κάθε ευκαιρίας δημιουργίας κέρδους από την πλευρά του επιχειρηματία. Για να επιτευχθεί αυτό ο επιχειρηματίας μπορεί να εισάγει στην αγορά ένα προϊόν ή μία υπηρεσία με ανώτερα χαρακτηριστικά ποιότητας, να χρησιμοποιήσει μία παραγωγική μέθοδο με χαμηλότερο κόστος, να δημιουργήσει μία καινούργια αγορά ή να προχωρήσει στην οργάνωση της επιχειρηματικής μονάδας του με χαμηλότερο κόστος (Malerba & McKelvey, 2020).

Γράφημα 1: Τρόποι αξιοποίησης των ευκαιριών στα πλαίσια της επιχειρηματικότητας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Από την άλλη πλευρά ο Drucker ανέφερε ότι η επιχειρηματικότητα αφορά μία ενέργεια η οποία εμπεριέχει το στοιχείο της καινοτομίας. Η επιχειρηματικότητα δε συντελεί απλά στη δημιουργία μίας νέας επιχειρηματικής μονάδας η οποία θα μιμείται τις υπόλοιπες επιχειρήσεις. Στην ουσία η επιχειρηματικότητα αναφέρεται στην ίδρυση μίας καινούργιας επιχειρηματικής μονάδας, η οποία εισάγει στην αγορά ένα προϊόν ή μία υπηρεσία με καινοτόμα χαρακτηριστικά (Korobov, Moseyo, Erpinina, Marusinina, & Korobova, 2019). Συνεχίζοντας, ο Alfred Marshall ανέφερε ότι η επιχειρηματικότητα αποτελεί τον πέμπτο παραγωγικό συντελεστή μεταξύ της γης, της εργασίας, του κεφαλαίου και της οργάνωσης. Η επιχειρηματικότητα θεωρείται ως η κινητήρια δύναμη κάθε οργανισμού και ως εκ τούτου αποτελεί το θεμέλιο της οικονομικής σκέψης (Karayiannis, 2008). Οι Stevenson & Jarillo (1990) επεσήμαναν ότι ο επιχειρηματίας είναι το οποίο εκείνο το οποίο αξιοποιεί μία ευκαιρία ανεξάρτητα από τους διαθέσιμους πόρους. Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της έννοιας της επιχειρηματικότητας είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι οι McGrath & MacMillan (2000) παραλλήλισαν την έννοια της επιχειρηματικότητας με τον τρόπο σκέψης. Έτσι, ο επιχειρηματίας είναι το άτομο το οποίο έχει επιχειρηματικό τρόπο σκέψης και βρίσκουν συνεχώς καινοτόμες επιχειρηματικές ευκαιρίες προς αξιοποίηση (McGrath & MacMillan, 2000).

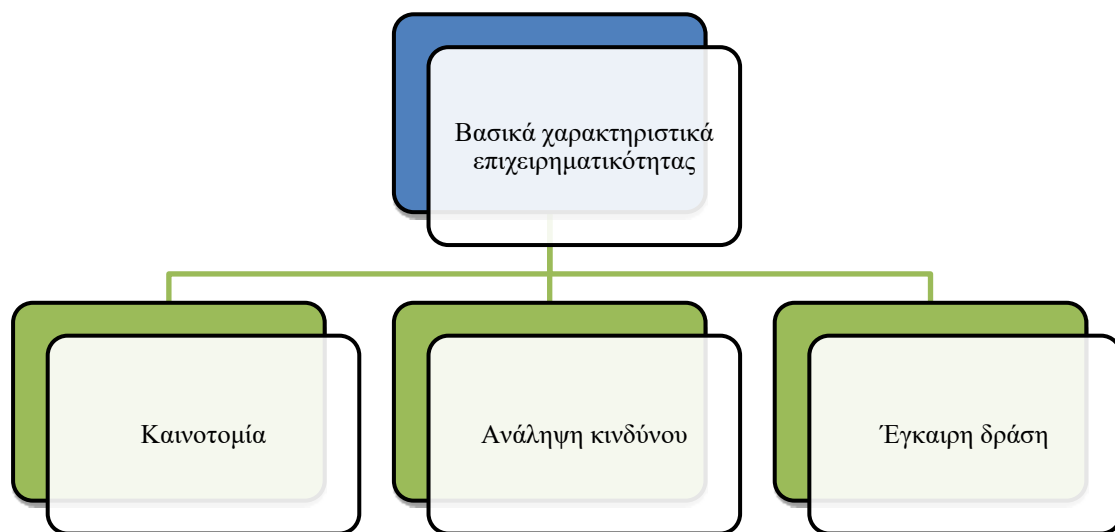
2.2 Τα βασικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας

Οι Lassen, Gertsen & Riis (2006) στην έννοια της επιχειρηματικότητας διέκριναν τα χαρακτηριστικά της αυτονομίας, της περιπέτειας, της καινοτομίας και του προσανατολισμού στο μέλλον. Επιπλέον, ο Miller (1983) σημείωσε ότι τα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας είναι η καινοτομία, η ικανότητα ανάληψης κινδύνου και η έγκαιρη δράση. Τα βασικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας σύμφωνα με τον Park (2017) είναι τα εξής:

- Η καινοτομία, αποτελεί ένα οργανωτικό και πολιτιστικό χαρακτηριστικό μέσω της οποίας ο επιχειρηματίας μπορεί να αναγνωρίσει την αναγκαιότητα αξιοποίησης νέων ιδεών και συμπεριφορών. Έχει υποστηριχθεί ότι αποτελεί το κρισιμότερο στοιχείο για την προώθηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών και σε αυτή στηρίζεται η έρευνα και ανάπτυξη όπως και οι νέες μέθοδοι. Επίσης, η καινοτομία αποτελεί ένα από τα στοιχεία της επιχειρηματικής στρατηγικής το οποίο μπορεί να είναι σημαντικό για την προώθηση των επενδύσεων, για τη συνεπή ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και για τη βελτίωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Επομένως, η καινοτομία πρέπει να θεωρείται ως κρίσιμο στοιχείο στην επιχειρηματικότητα με την οποία οι οργανισμοί μπορούν να προσαρμοστούν στις ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- Η ανάληψη κινδύνου, η οποία αφορά την επιθυμία κάποιου οργανισμού να αξιοποιήσει με ενεργό ρόλο τις ευκαιρίες που ανακύπτουν στο αβέβαιο περιβάλλον αποδεχόμενος τους σχετικούς κινδύνους. Ενώ οι επιχειρηματίες με χαμηλή επιθυμία ανάληψης κινδύνου προσπαθούν να αποφύγουν τους κινδύνους ή να λάβουν τις αποφάσεις τους με ορθολογικό τρόπο, εκείνοι οι οποίοι επιθυμούν την ανάληψη κινδύνου τείνουν να λαμβάνουν αποφάσεις πιο γρήγορα. Επιπλέον, δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι η ανάληψη κινδύνου δείχνει το βαθμό της θέλησης ή της τάσης του επιχειρηματία να αμφισβητήσει την αβεβαιότητα. Η ανάληψη κινδύνου έχει νόημα μόνο εάν ένας επιχειρηματίας είναι διορατικός ως προς την εκμετάλλευση μίας ευκαιρίας και όχι απλώς την αποδοχή του κινδύνου.

- Η έγκαιρη δράση, αποτελεί μία έννοια η οποία είναι προσανατολισμένη σε μία μελλοντική διάθεση και η οποία επιτρέπει στον κάθε επιχειρηματία να προβλέψει το μέλλον όταν υποτίθεται ότι θα λάβει μία στρατηγική απόφαση. Ο επιχειρηματίας προχωρά σε ενεργό δράση αφού προβλέψει ορισμένα αιτήματα σχετικά με μελλοντικές ευκαιρίες και αγορές. Υπό αυτό το πρίσμα οι οργανισμοί αναπτύσσουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες και προσπαθούν να αναζητήσουν νέες ευκαιρίες σε ένα εξαιρετικά αβέβαιο περιβάλλον. Αντίστοιχα, ένας επιχειρηματίας με έγκαιρη δράση προσπαθεί να εξασφαλίσει μία ηγετική ηγετικό/μεροληπτική θέση εντός της νέας αγοράς. Υπάρχει μία πεποίθηση σύμφωνα με την οποία ένας επιχειρηματίας με έγκαιρη δράση ανταγωνίζεται περισσότερο επιθετικά από τους άλλους. Αυτό σημαίνει ότι δεν αντιμετωπίζουν απλώς τους ανταγωνιστές τους αλλά τους αντιμετωπίζουν με συνέπεια, προσπαθώντας να εισάγουν κάποιες νέες τεχνικές ανάπτυξης και διαχείρισης προϊόντων ή υπηρεσιών.

Γράφημα 2: Βασικά χαρακτηριστικά επιχειρηματικότητας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

2.3 Οι μορφές της επιχειρηματικότητας

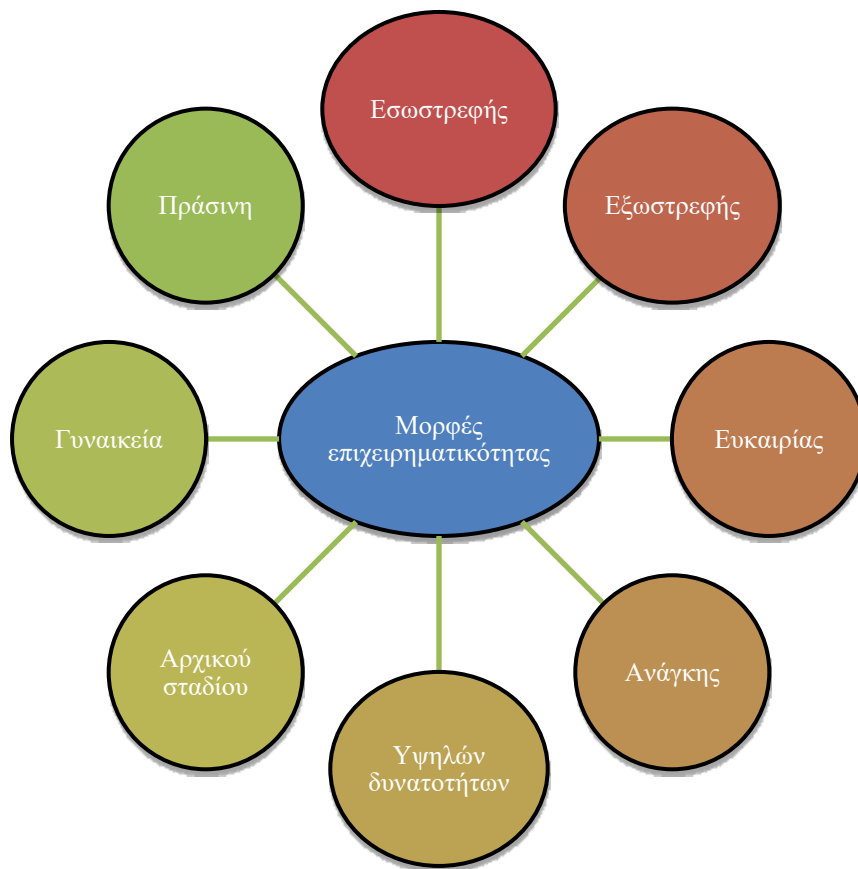
Οι πιο συνηθισμένες μορφές επιχειρηματικότητας οι οποίες εντοπίζονται είναι οι εξής (Ιωαννίδης, 2001):

- Η εσωστρεφής επιχειρηματικότητα, η οποία έγκειται στη δυνατότητα των διοικητικών στελεχών των οργανισμών να καταφέρνουν να διαμορφώσουν τα αποτελέσματα τα οποία ανακύπτουν μετά την εφαρμογή της επιχειρηματικότητας εντός του περιβάλλοντος λειτουργίας τους.
- Η εξωστρεφής επιχειρηματικότητα, η οποία έγκειται όταν τα διοικητικά στελέχη των οργανισμών δρουν με τρόπο ώστε να αποκαλύπτονται οι νέες ευκαιρίες οι οποίες πρόκειται να τους αποφέρουν επιπλέον κέρδη.
- Η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας, η οποία έγκειται στις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες προχωρούν τα διοικητικά στελέχη των οργανισμών ώστε να εκμεταλλευτούν κάθε ευκαιρία η οποία ενδεχομένως να ανακύπτει. Οι οργανισμοί οι οποίοι χρησιμοποιούν αυτήν τη μορφή επιχειρηματικότητας έχουν την τάση να εισάγουν στη λειτουργία τους καινοτομίες και έτσι να δημιουργούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μέσω των προϊόντων και των υπηρεσιών.
- Η επιχειρηματικότητα ανάγκης, η οποία έγκειται σε εκείνη τη μορφή επιχειρηματικότητας η οποία δε διακρίνεται για τα ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά της. Ένας επιχειρηματίας σύμφωνα με την επιχειρηματικότητα ανάγκης προσπαθεί να διατηρήσει μόνο τη βιωσιμότητα της επιχειρηματικής μονάδας του χωρίς να προσβλέπει σε μία περαιτέρω επέκτασή της.
- Η επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων, η οποία έγκειται στις δραστηριότητες των επιχειρηματικών μονάδων οι οποίες δεν περιορίζονται στα όρια της χώρας λειτουργίας τους. Κάθε επιχειρηματική μονάδα θα επιθυμούσε την ανάπτυξή της με αυτήν τη μορφή επιχειρηματικότητας καθώς έτσι θα καταφέρει να βελτιστοποιήσει το εύρος λειτουργίας του επιχειρηματικού περιβάλλοντός της και τελικά να αναπτυχθεί.
- Η επιχειρηματικότητα αρχικού σταδίου, η οποία έγκειται σε μία βασική μορφή επιχειρηματικότητας και διακρίνεται σε εκείνη που επιλέγεται από τους νέους και από τους επίδοξους επιχειρηματίες. Το κύριο μέλημα των επιχειρηματιών είναι η δυναμική ίδρυση νέων επιχειρηματικών μονάδων οι

οποίες θα διακρίνονται για την καινοτομία της λειτουργίας τους και την ανταγωνιστικότητά τους.

- Η γυναικεία επιχειρηματικότητα, η οποία έγκειται στην προσπάθεια των γυναικών να συνδυάσουν τις υποχρεώσεις της επιχειρηματικότητας με τις οικογενειακές υποχρεώσεις τους χωρικά και χρονικά. Η έννοια της γυναικείας επιχειρηματικότητας έχει αρχίσει να αναπτύσσεται κυρίως τα τελευταία χρόνια.
- Η νεανική επιχειρηματικότητα, η οποία έγκειται στη δραστηριοποίηση στον επιχειρηματικό τομέα των νέων ατόμων με απώτερο σκοπό τη δημιουργία νεοφυών επιχειρηματικών μονάδων μέσα από την αξιοποίηση ή όχι χρηματοδοτικών προγραμμάτων.
- Η πράσινη επιχειρηματικότητα, η οποία έχει άμεση σχέση με την ανάπτυξη επιχειρηματικών μονάδων η δραστηριότητα των οποίων είναι φιλική προς το φυσικό περιβάλλον.

Γράφημα 3: Μορφές επιχειρηματικότητας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

2.4 Η νεανική επιχειρηματικότητα

Η νεανική επιχειρηματικότητα αποτελεί την η πρακτική εφαρμογή επιχειρηματικών χαρακτηριστικών, όπως είναι η πρωτοβουλία, η καινοτομία, η δημιουργικότητα και η ανάληψη κινδύνου στο εργασιακό περιβάλλον (Chigunta, 2002). Όσοι επιλέγουν τη νεανική επιχειρηματικότητα χωρίζονται σε δύο ευρείες κατηγορίες όπου στην πρώτη ανήκουν εκείνοι οι οποίοι εξαναγκάζονται να ασχοληθούν με το επιχειρηματικό περιβάλλον (αδυναμία εύρεσης άλλης εργασίας ή συνέχισης της εκπαίδευσής τους) και στη δεύτερη ανήκουν εκείνοι οι «επαγγελματίες» επιχειρηματίες οι οποίοι αξιοποιούν κάθε ευκαιρία η οποία ανακύπτει (Listeri, Kantis, Angelelli, & Tejerina, 2006). Η επιχειρηματική συμπεριφορά θεωρείται ως ένα καθαρά ψυχολογικό φαινόμενο. Αυτό το γεγονός μπορεί να εξηγήσει ότι μόνο το ¼ επιχειρηματικών μονάδων παγκοσμίως διευθύνονται από γυναίκες. Έτσι, θεωρείται απαραίτητο να αντιμετωπιστούν οι διακρίσεις, οι προκαταλήψεις και ορισμένες ελλείψεις δεξιοτήτων αν και ταυτόχρονα διαφαίνονται πετυχημένοι τρόποι διοίκησης των επιχειρηματικών μονάδων. Ορισμένοι από αυτούς τους τρόπους είναι η ανοιχτή επικοινωνία και η συμμετοχική διαδικασία λήψης αποφάσεων (Ulijn & Brown, 2014).

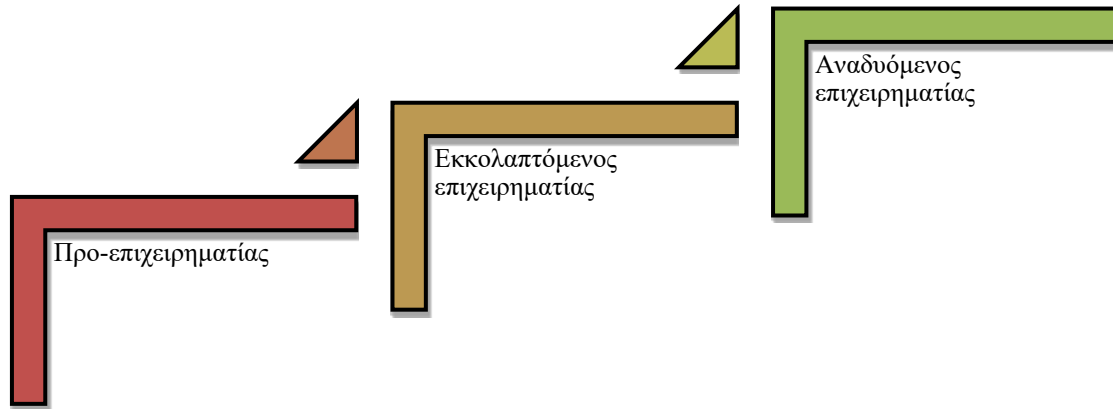
Τα στάδια από τα οποία μεταβαίνουν οι νέοι επιχειρηματίες για τη δημιουργία των επιχειρηματικών μονάδων τους είναι τα εξής (Chigunta, 2002):

- Προ-επιχειρηματίας, το στάδιο της διαμόρφωσης και της μετάβασης από την ασφάλεια του οικείου περιβάλλοντός του ή του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στο χώρο εργασίας. Η ηλικιακή ομάδα των ατόμων σε αυτό το στάδιο είναι από 15 ετών έως 19 ετών.
- Εκκολαπτόμενος επιχειρηματίας, το στάδιο της ανάπτυξης όπου οι νέοι είναι πιθανό να έχουν κερδίσει εμπειρία, δεξιότητες και κεφάλαιο τα οποία θα τους επιτρέψουν να διαχειριστούν τις δικές τους επιχειρήσεις. Η ηλικιακή ομάδα των ατόμων είναι σε αυτό το στάδιο είναι από 20 ετών έως 25 ετών. Συχνά οι νέοι αντιμετωπίζουν τις εξής καταστάσεις με τις επιχειρήσεις τους.
  - Την εστίαση σε περιθωριακές δραστηριότητες
  - Τη διακοπή λειτουργίας
  - Τη λειτουργία των πετυχημένων επιχειρήσεων

- Αναδύομενοι επιχειρηματίες, το στάδιο της αντίληψης ότι υπάρχει συσσωρευμένη εμπειρία στις επιχειρήσεις ή σε άλλους τομείς της ζωής των ατόμων. Η ηλικιακή ομάδα των ατόμων σε αυτό το στάδιο είναι από 26 ετών έως 29 ετών.

Γράφημα 4: Στάδια μετάβασης νέου επιχειρηματία

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

3. Η επιχειρηματικότητα ανάγκης

3.1 Προηγούμενη έρευνα στην επιχειρηματικότητα ανάγκης

Έχει αναφερθεί ότι η επιχειρηματικότητα ανάγκης δέχεται αρκετές επιρροές οι οποίες σχετίζονται με το άτομο και την ώθηση προς την επιχειρηματική δραστηριότητα. Ορισμένες αρνητικές καταστάσεις είναι δυνατό να δώσουν ένα βαθμό ώθησης ώστε να γίνει κανείς αυτό-απασχολούμενος (Acs & Varga, 2005). Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι τα άτομα τα οποία επιθυμούν να ασχοληθούν με την επιχειρηματικότητα έλκονται από δυνητικά κερδοφόρες ευκαιρίες. Έτσι, αρχικά η έρευνα έχει εστιάσει το ενδιαφέρον της στους εξωτερικούς παράγοντες εξωτερικούς οι οποίοι επηρεάζουν τις αποφάσεις των ατόμων να ασχοληθούν με την επιχειρηματικότητα. Από την άλλη πλευρά, οι παράγοντες έλξης προέρχονται από τις προσωπικές επιθυμίες και τις φιλοδοξίες των ατόμων (Alvarez & Barney, 2007). Άλλοι μελετητές στη συνέχεια βασίστηκαν σε αυτή τη βασική ιδέα, ερευνώντας βαθύτερα το πλήθος των παραγόντων επιρροής οι οποίοι δυνητικά οδηγούν ορισμένα άτομα να γίνουν αυτοαπασχολούμενοι/επιχειρηματίες. Έτσι, τα άτομα καθώς αισθάνονται την έντονη δυσαρέσκεια από την εργασία τους (Schjoedt & Shaver, 2007), βιώνοντας την οικονομική ύφεση και την παρατεταμένη περίοδο ανεργίας (Binder & Coad, 2013) εξ αναγκάζονται να στραφούν προς την επιχειρηματικότητα ανάγκης.

Σε άλλες έρευνες έχει γίνει αντιληπτό ότι η οικειοθελής είσοδος στον επιχειρηματικό τομέα και η προσπάθεια διεξόδου από την κατάσταση της ανεργίας ωθούσαν τα άτομα να επιλέξουν την επιχειρηματικότητα ανάγκης. Από την άλλη πλευρά, η απότομη μετάβαση στην κατάσταση της ανεργίας αποτελούσε τον καθοριστικό παράγοντα της επιχειρηματικότητας ανάγκης (Block & Sandner, 2009). Αξίζει να σημειωθεί ότι η δυσαρέσκεια ενός ατόμου από την εργασία του δεν αποτελεί ένα σημαντικό, καθοριστικό παράγοντα ο οποίος οδηγεί τα άτομα να ασχοληθούν με την επιχειρηματική δραστηριότητα (Cromie, 2000). Παρομοίως, εάν η οικονομική ύφεση μπορεί να αυξήσει την ένταση εκδήλωσης της επιχειρηματικότητας ανάγκης σε μία οικονομία, από θεωρητική άποψη μπορεί να αναμένεται ότι ένα αντίστοιχο γεγονός είναι δευτερεύουσας σημασίας. Άλλοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι έχουν πιο άμεση επιρροή στη συμπεριφορά του δυνητικού επιχειρηματία. Επιπλέον, ένας τέτοιος

επιχειρηματίας αντιμετωπίζει την ανεργία ως το μέσο που θα τον οδηγήσει σε μία επιχειρηματική δραστηριότητα η οποία δεν προκαλείται από ανησυχία ή ανάγκη (Block & Sandner, 2009). Ο συνδυασμός της δυσαρέσκειας από την εργασία, οι επικρατούσες οικονομικές συνθήκες ή η ανεργία φαίνονται επομένως ανεπαρκείς για να εξηγηθεί ποιος πρόκειται να ενεργήσει και ποια είναι τα κίνητρά του για να οδηγηθεί στην επιχειρηματικότητα ανάγκης (Caliendo & Kritikos, 2010).

Τα άτομα τα οποία επιλέγουν την επιχειρηματικότητα ανάγκης είναι εκείνα τα άτομα τα οποία θεωρούνται ως αρχάρια στον επιχειρηματικό κόσμο. Αυτό συμβαίνει καθώς επιλέγουν την ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα εφόσον δεν είχαν κάποια καλύτερη διαθέσιμη επιλογή, σε αντίθεση με τους επιχειρηματίες ευκαιρίας οι οποίοι εκμεταλλεύονται τη μία και μοναδική ευκαιρία της αγοράς (Reynolds, Camp, Bygrave, Autio, & Hay, 2022). Μέχρι πρότινος, κανένα αποδεκτό σύνολο παραγόντων δεν έχει εξελιχθεί το οποίο να προσδιορίζει σαφώς τους λόγους επιλογής της επιχειρηματικότητας ανάγκης. Η επιχειρηματικότητα ανάγκης όταν επιλέγεται από ανέργους συνδέεται συχνά με χαμηλότερες οικονομικές επιδόσεις (Andersson & Wadensjö, 2007; Block & Sandner, 2009), περιορισμένη βιωσιμότητα και χαμηλότερα έως ανύπαρκτα ποσοστά δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (Santarelli & Vivarelli, 2007). Στον αντίποδα, έχει βρεθεί ότι η επιλογή της επιχειρηματικότητας ανάγκης μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη ενός υψηλού βιοτικού επιπέδου (Dencker, Gruber, & Shah, 2009; Caliendo & Kritikos, 2010) καθώς και σε ένα σεβαστό επίπεδο δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (Dencker, Gruber, & Shah, 2009). Σε μακροοικονομικό επίπεδο, σε αντίθεση με άλλες μορφές επιχειρηματικής δραστηριότητας, η επιχειρηματικότητα ανάγκης έχει υποστηριχθεί ότι δε συμβάλλει στην τεχνολογική αλλαγή και στην οικονομική ανάπτυξη (Acs & Varga, 2005).

3.2 Ορισμός της επιχειρηματικότητας ανάγκης

Σε μία προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας της επιχειρηματικότητας ανάγκης θα ήταν καλό εάν αφαιρούνταν όλα τα εξωτερικά ερεθίσματα τα οποία αντιπροσωπεύουν το κριτήριο απόφασης επιλογής αυτής της μορφής επιχειρηματικότητας. Τα ερεθίσματα τα οποία προκαλούν την ανάγκη θα μπορούσαν επιπλέον να κατηγοριοποιηθούν ως συνδεδεμένα με την άμεση κατάσταση του ατόμου ή με το πιο μακρινό περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί κανείς να οδηγηθεί στη διαφοροποίηση της σχετικής και της απόλυτης συνιστώσας της επιχειρηματικότητας ανάγκης (Block & Sandner, 2009). Η κατάσταση της ανάγκης θα μπορούσε να ειπωθεί ότι περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία (Block & Wagner, 2010):

- Την ποιότητα ή την κατάσταση της ανάγκης
  - Την πίεση της περίπτωσης
  - Το σωματικό ή τον ηθικό καταναγκασμό
  - Την αδυναμία μίας αντίθετης εντολής ή προϋπόθεσης
- Την ποιότητα ή την κατάσταση της ανάγκης ιδιαίτερα
  - Τη φτώχεια
- Κάτι το οποίο είναι απαραίτητο
  - Απαίτηση
  - Επείγουσα ανάγκη ή επιθυμία.

Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, ο όρος υποδηλώνει ότι ένα άτομο σε κατάσταση ανάγκης, δεν έχει την ελευθερία να ενεργεί οικειοθελώς. Είναι σημαντικό, να γίνουν αντιληπτοί οι εξωτερικοί παράγοντες οι οποίοι προκαλούν την αντίληψη ότι υπάρχει η ανάγκη, απαιτώντας επειγόντως κάποιες μορφή δράσης (Giacomin, Janssen, Guyot, & Lohest). Ο ορισμός αναφέρεται επίσης σε ψυχολογικές επιρροές, όπως η ηθική ή η συναισθηματική υποχρέωση να εμπλακεί κανείς σε κάποια μορφή δράσης ή εκείνος ο οποίος είναι ικανός να προκαλέσει αισθήματα ανάγκης. Αν και αναγνωρίζεται ότι μερικά άτομα μπορεί να αισθάνονται ηθικά υποχρεωμένοι να συμμετάσχουν σε μία επιχειρηματική δραστηριότητα, υποστηρίζεται ότι το ψυχολογικό στοιχείο του ορισμού είναι ήσσονος σημασίας στο επιχειρηματικό πλαίσιο. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο αποφεύγεται να συζητηθεί (Maritz, 2004). Αξίζει λοιπόν να σημειωθεί ότι για τον προσδιορισμό της έννοιας της επιχειρηματικότητας ανάγκης προτείνεται η αναγνώριση των αρνητικών εξωτερικών συνθηκών ως ερεθίσματα για να γίνει

κάποιος επιχειρηματίας. Έτσι λοιπόν πρέπει να σηματοδοτεί το διακριτικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας ανάγκης (Caliendo & Kritikos, 2009)

3.3 Οι διαστάσεις της επιχειρηματικότητας ανάγκης

Οι αρνητικοί εξωτερικοί παράγοντες στους οποίους μπορεί να οφείλεται η επιχειρηματικότητα ανάγκης θα μπορούσαν να διαιρεθούν σε επιμέρους κατηγορίες, με γνώμονα το αποτέλεσμα μίας μορφής πίεσης των καταστάσεων (Acs & Varga, 2005). Κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα θα μπορούσαν να είναι η απουσία των ευκαιριών απασχόλησης ή το αποτέλεσμα της ανάγκης, όπως είναι η ταλαιπωρία από τις επικρατούσες συνθήκες φτώχειας. Αυτές οι δύο περιστάσεις μπορεί να θεωρείται ότι περιγράφουν ουσιαστικά δύο διακριτές και ανεξάρτητες διαστάσεις σχετικές με το άτομο το οποίο επηρεάζεται (Maritz, 2004). Στην ουσία οι επιρροές της κατάστασης θεωρούνται ως οποιοσδήποτε ειδικές περιστάσεις της ζωής, οι οποίες διαφοροποιούν μεμονωμένα τα άτομα το ένα από το άλλο, ακόμα κι αν αυτά ενδέχεται να βρίσκονται σε παρόμοιες γεωγραφικές τοποθεσίες. Έχει υποστηριχθεί ότι οι διαφορές κατάστασης είναι βοηθητικές στο να εξηγήσουν τον τρόπο με τον οποίο διαφοροποιείται η επιχειρηματική διαδικασία μεταξύ των ατόμων σε παρόμοιες περιβαλλοντικές συνθήκες, αν και αντιμετωπίζουν διαφορετικούς βαθμούς περιστασιακών δυσκολιών (Block & Sandner, 2009).

Εάν κάποιο άτομο βρίσκεται σε κατάσταση ανεργίας, πιθανότητα να χρειάζεται να φροντίζει την οικογένειά του και έτσι να αδυνατεί να κερδίσει επιπλέον οικονομικούς πόρους. Η απουσία του εισοδήματος από το επάγγελμά του μπορεί να θεωρηθεί ως ένα παράδειγμα περιστασιακών δυσκολιών που αντιπροσωπεύει ένα ξεχωριστό είδος αναγκαιότητας (Block & Wagner, 2010; Dencker, Gruber, & Shah, 2009). Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες έρχονται σε αντίθεση με τους ευρύτερους περιβαλλοντικούς παράγοντες και τις αντίστοιχες επιρροές, οι οποίες λειτουργούν ανεξάρτητα από συγκεκριμένες συνθήκες ζωής και επηρεάζουν μεγαλύτερες τις ομάδες των ατόμων με ένα συγκρίσιμο τρόπο (Giacomin, Janssen, Guyot, & Lohest). Εστιάζοντας σε αυτές τις μακρο-περιβαλλοντικές διαφορές είναι επομένως πιθανό να βοηθηθεί η εξήγηση των διαφορών στην επιχειρηματική διαδικασία μεταξύ συγκριτικά λιγότερο και πιο ανεπτυγμένων οικολογικών συνθηκών (Andersson & Wadensjö, 2007). Κάποια παραδείγματα περιβαλλοντικών επιρροών οι οποίες μπορεί

να είναι σημαντικές για την επιχειρηματικότητα είναι η διαθεσιμότητα οικονομικής στήριξης για τους νέους επιχειρηματίες, το επίπεδο των επιτοκίων του τρέχοντος δανεισμού, η διαθεσιμότητα προσφορών παιδικής μέριμνας στην τοπική κοινότητα και η γενική κατάσταση της οικονομίας (Cromie, 2000). Ο συνδυασμός αυτών των δύο διαστάσεων οδηγεί στη συνέχεια σε μία νέα προοπτική, η οποία είναι η επιχειρηματικότητα ανάγκης. Η τελευταία υπόσχεται τη βελτίωση και την κατανόηση όσων επιδιώκουν να ασκήσουν μία επιχειρηματική δραστηριότητα, ενώ αντιμετωπίζουν αρνητικές καταστάσεις ή/και περιβαλλοντικές συνθήκες (Reynolds, Camp, Bygrave, Autio, & Hay, 2022).

3.4 Επιχειρηματικότητα ανάγκης σε περιόδους έκτακτης ανάγκης (κρίσης)

Η επιχειρηματικότητα ανάγκης στην περίπτωση της ελληνικής πραγματικότητας έχει παρουσιάσει μία ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πορεία στο διάστημα που ακολούθησε την οικονομική κρίση (2008-2018.). Από τον Πίνακα 1 που ακολουθεί φαίνεται ότι για το 2008 το ποσοστό της κατανομής της επιχειρηματικότητας ανάγκης ήταν ίσο με το 30.9%, το οποίο μέχρι και το 2014 μειώνονταν. Ωστόσο, παρατηρώντας τον παρακάτω πίνακα εύκολα γίνεται κατανοητό ότι το 2012 παρατηρήθηκε μία μικρή αύξηση καθώς το ποσοστό ήταν κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο εκείνου του 2011. Συνεχίζοντας, η μεγαλύτερη αύξηση και το μεγαλύτερο ποσοστό διαμορφώθηκε για το έτος 2014 οπότε και η τιμή του ήταν ίση με το 34.8%. Αυτό το γεγονός έδειξε ότι κατά το 2014 το 34.8% των επιχειρηματιών του αρχικού σταδίου επιχείρησαν να ξεκινήσουν ένα νέο επιχειρηματικό σχέδιο εξαιτίας της ανάγκης. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι από το 2014 και έπειτα το ποσοστό μειώνεται και ειδικά για το 2015 λαμβάνει τη μία χαμηλή τιμή του η οποία ήταν ίση με 22.3%. Μία εξαίρεση παρατηρήθηκε το 2016 οπότε η τιμή του ποσοστού ήταν ίση με το 34% αλλά εκ τότε ακολουθείται μία πτωτική πορεία. Για το έτος 2018 η τιμή του ποσοστού αυτού ήταν η χαμηλότερη όλου του διαστήματος μελέτης. Το συμπέρασμα στο οποίο θα μπορούσε κανείς να οδηγηθεί ήταν ότι οι Έλληνες σε περιόδους έκτακτης ανάγκης, όπως αυτή της οικονομικής κρίσης, προσπαθούν να ανακαλύψουν και να υλοποιήσουν τις καινοτόμες επιχειρηματικές ιδέες τους.

Πίνακας 1: Εξέλιξη κατανομής της επιχειρηματικότητας ανάγκης στο διάστημα 2008-2018

Έτος	Κατανομή επιχειρηματικότητας ανάγκης ¹
2008	30.9
2009	26.2
2010	27.8
2011	25.4
2012	29.9
2013	23.5
2014	34.8
2015	22.3
2016	34
2017	29.1
2018	20.8

Πηγή: Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (2018)

¹ Ποσοστιαία μεταβολή των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων

4. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

4.1 Παράγοντες επηρεασμού της νεανικής επιχειρηματικότητας

Η τάση προς τη νεανική επιχειρηματικότητα επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, όπως είναι η οικογένεια και ο πολιτισμός (Ulijn & Brown, 2014). Ο Cromie (2000) στο έργο του ανέφερε ότι εντόπισε μία σημαντική διαφορά μεταξύ των λόγων που προβάλλονται από άνδρες και γυναίκες για τη σύσταση μίας νέας επιχειρηματικής μονάδας. Εντοπίστηκε ότι μία γυναίκα ήταν ευκολότερο να εργαστεί από το σπίτι για τη δική της μονάδα, ενώ ενδιαφερόταν λιγότερο από τους άνδρες να κερδίσει περισσότερα χρήματα (Ulijn & Brown, 2014). Για αρκετό καιρό, οι ερευνητές προσπαθούσαν να εξηγήσουν τις διαφορές στην επιχειρηματική συμπεριφορά με βάση πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Ως εκ τούτου, ορισμένες έρευνες προσπαθούσαν να προσδιορίσουν τη σχέση μεταξύ των εθνικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών και των επιπέδων καινοτομίας της επιχειρηματικότητας (Stephan & Uhlaner, 2010), λαμβάνοντας υπόψη το ρόλο του πολιτισμού στη διευκόλυνση της συσχέτισης μεταξύ των οικονομικών, των θεσμικών, των κοινωνικών παραγόντων και της επιχειρηματικής συμπεριφοράς (Pinillos & Reyes, 2011). Άλλες έρευνες έχουν επικεντρωθεί στη συγκέντρωση περιφερειακών και εθνικών στοιχείων τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν τους λόγους δημιουργίας επιχειρηματικής κουλτούρας (Beugelsdijk, 2007).

Ο Beugelsdijk (2007) στην έρευνά του κατέληξε στην ύπαρξη μίας θετικής σχέσης μεταξύ της επιχειρηματικής κουλτούρας και της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης για 54 ευρωπαϊκές περιφέρειες. Με αυτόν τον τρόπο κατάφερε να εξηγήσει την επίδραση του πολιτισμού στην επιχειρηματική καινοτομία (Beugelsdijk, 2007; Hayton & Cacciotti, 2014). Στη δική του έρευνα ο Gray (2002) τόνισε ότι μερικά από τα κίνητρα των νέων για να ξεκινήσουν τη δική τους επιχειρηματική μονάδα είναι ότι ήταν αφεντικά του εαυτού τους, είχαν περισσότερο έλεγχο στην εργασία τους, αποτελούσε μία εναλλακτική διέξοδο στο επιχειρηματικό τομέα, βελτιώνονταν η κερδοφορία τους και παρείχαν προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία δεν ήταν διαθέσιμα στην αγορά (Gray, 2002). Στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, οι νέοι είχαν κίνητρα να δημιουργήσουν τη δική τους επιχειρηματική μονάδα καθώς επιθυμούσαν την ανεξαρτησία και την ευελιξία τους στην εργασία και όχι τόσο το

οικονομικό κέρδος (OECD, 2001). Σε κάποιες άλλες μελέτες συνέβη μία σύνδεση μεταξύ της επιχειρηματικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης (Audretsch, Carree, Van Stel, & Thurik, 2005). Ο επιχειρηματίας είναι το άτομο εκείνο το οποίο μπορεί να αλλάξει τους οικονομικούς πόρους από μία περιοχή χαμηλής παραγωγικότητας σε μία περιοχή υψηλότερης και μεγαλύτερης παραγωγικότητας και αποδοτικότητας (Hayton & Cacciotti, 2014).

4.2 Η προσφορά της επιχειρηματικότητας ανάγκης στην ανεργία

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε περιόδους έκτακτης ανάγκης, όπως για παράδειγμα η περίοδος εκδήλωσης της οικονομικής κρίσης, αρκετά άτομα προχώρησαν στη δημιουργία επιχειρήσεων με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας (Veciana, 2007). Ωστόσο, οι επιχειρηματικές ιδέες οι οποίες υλοποιούνται συνήθως σε αυτήν την περίπτωση δεν έχουν την τύχη να αναπτυχθούν και κατ' επέκταση να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην απασχόληση (δημιουργία νέων θέσεων εργασίας) (Thurik & Wennekers, 2004). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αυτές οι επιχειρηματικές μονάδες δημιουργούνται κυρίως αναπαράγοντας υπάρχοντα επιχειρηματικά πρότυπα και ιδέες. Έτσι, δεν είναι δυνατό να καλυφθεί το επιχειρηματικό κενό που δημιουργείται στην εγχώρια οικονομία πολλώ δε μάλλον στην παγκόσμια. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τους δε διακρίνονται για τις φιλοδοξίες τους αλλά ούτε και για την υψηλή προστιθέμενη αξία τους (Giotopoulos, Kontolaimou, & Tsakanikas, 2017).

Οι Henrekson & Sanandaji (2013) μέσα από την έρευνά τους ανέφεραν ότι στις ανεπτυγμένες χώρες το επίπεδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος είναι υψηλό και οι φόροι χαμηλοί. Επίσης, το νομοθετικό τους πλαίσιο είναι τέτοιο ώστε επιτρέπει μία ευελιξία στους επιχειρηματίες να δημιουργήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις. Παράλληλα, ο αριθμός αυτοαπασχολούμενων ατόμων είναι μεν μικρός αλλά η επιχειρηματικότητα βασίζεται στο στοιχείο της δημιουργικότητας και της καινοτομίας (Henrekson & Sanandaji, 2013). Οι Acs & Varga (2005) σε αντίθεση με τους Henrekson & Sanandaji (2013) υποστήριξαν ότι εάν μία χώρα επιθυμεί τη διατήρηση της ανοδικής πορείας της προς την ανάπτυξη, πρέπει να ενισχύσει την επιχειρηματική δραστηριότητα των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι οι μικρές επιχειρηματικές μονάδες έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν την υφιστάμενη δομή της αγοράς εισάγοντας τη δημιουργικότητα

(Wennekers & Thurik, 1999). Ωστόσο, οι Acs & Varga (2005) μέσα από την έρευνά τους έχουν τονίσει τη σημασία των συνθηκών που επικρατούν σε κάθε εθνική οικονομία στην επιχειρηματικότητα. Στην περίπτωση όπου το επίπεδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος μίας χώρας είναι χαμηλό και το επίπεδο της ζήτησης των καταναλωτών είναι χαμηλό, τότε η αυτοαπασχόληση παρακινείται ώστε να λειτουργήσει ως μοχλός στην αγορά εργασίας (Acs & Varga, 2005).

Όμως, όσο το εθνικό εισόδημα αυξάνεται και οι επιχειρηματικές μονάδες αρχίζουν τη λειτουργία τόσο πρέπει να ενθαρρύνεται η καινοτομία και η δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία (Malerba & McKelvey, 2020). Οι Thurik, Carree, van Stel & Audretsch (2008) στην έρευνά τους κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η επιχειρηματικότητα είναι περισσότερο έντονη στην περίπτωση των ανεπτυγμένων χωρών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι καθώς αυξάνεται το επίπεδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος η επίδραση που ασκεί η επιχειρηματικότητα στο στοιχείο της ανεργίας είναι μεγαλύτερη. Θα μπορούσε λοιπόν να ειπωθεί ότι σε μία εύρωστη οικονομία, οι ανάγκες πρόσληψης και δημιουργίας νέων θέσεων από τις νέες επιχειρηματικές μονάδες είναι υψηλές καθώς υλοποιούνται επενδύσεις (Thurik, Carree, van Stel, & Audretsch, 2008). Επιπλέον, ο Cope (2011) βασιζόμενος σε δεδομένα τα οποία είχαν συγκεντρωθεί από το παρατηρητήριο επιχειρηματικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επιχειρηματικότητα ανάγκης έχει μία ένταση με διαχρονικό χαρακτήρα σε όλες ανεξαρτήτως τις χώρες. Οι διαφοροποιήσεις εντοπίζονται κυρίως σε χώρες οι οποίες έχουν ένα διαφορετικό κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο ή διαφορετική κουλτούρα (Cope, 2011).

Ένα χρήσιμο στοιχείο το οποίο πρέπει να επισημανθεί είναι ότι σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα οι άνεργοι μέσα σε μία σύντομη χρονική περίοδο η οποία διακρίνεται από υψηλό ποσοστό ανεργίας, δεν ενδιαφέρονται σημαντικά για την αξιοποίηση της επιχειρηματικότητας. Μακροπρόθεσμα όμως, οι άνεργοι μπορεί να εκδηλώσουν μία τάση ή μία ανάγκη δημιουργίας νέων επιχειρηματικών μονάδων και αξιοποίησης έτσι της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της δημιουργικότητας. Σε αυτήν την περίπτωση οι άνεργοι εμφανίζουν μία τάση στροφής προς την επιχειρηματικότητα για να διαφύγουν από τη δίνη της ανεργίας (Fritsch & Schröter, 2009). Όσο υψηλότερη είναι η συμμετοχή των ατόμων νεαρής ηλικίας (μικρότερης των 25) στο ποσοστό της ανεργίας, τόσο υψηλότερο πρόκειται να είναι το ποσοστό της επιχειρηματικότητας ανάγκης. Επιπρόσθετα, το ύψος της κρατικής ενίσχυσης των ανέργων όπως και η

παρουσία εμποδίων εισόδου νέων επιχειρήσεων έχουν αρνητική σχέση συσχέτισης με την επιλογή της επιχειρηματικότητας ανάγκης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι όσο πιο γενναιόδωρη είναι μία εθνική κυβέρνηση ως προς τη στήριξη των ανέργων ή όσο πιο πολλά εμπόδια εντοπίζουν για την είσοδό τους στον επιχειρηματικό κόσμο, τόσο δυσκολότερα θα στραφούν προς την επιχειρηματικότητα ανάγκης (Core, 2011). Τέλος, με ένα παρόμοιο τρόπο οι Hessels, van Gelderen & Thurik (2008) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι όσο περισσότερο γενναιόδωρη είναι μία εθνική κυβέρνηση ως προς τις κοινωνικές παροχές της, τόσο λιγότερο ενδιαφέρον θα δίνεται στην επιχειρηματικότητα, στην καινοτομία και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

4.3 Χρηματοδοτικά εργαλεία μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Σύμφωνα με την προγραμματική περίοδο του 2007-2013 τα εργαλεία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους στη χρηματοδότηση ήταν τα εξής: δανειακά εργαλεία, μη δανειακά εργαλεία και εργαλεία ενίσχυσης του κεφαλαίου. Αναφορικά με τα δανειακά εργαλεία, στα οποία περιλαμβάνονταν οι εγγυήσεις του δημόσιου τομέα οι οποίες δίνονταν με τη μορφή δανείων για την επιχειρηματική ανάπτυξη ή για την κάλυψη των αναγκών του κεφαλαίου κίνησης των επιχειρηματικών μονάδων από τις τράπεζες (European Commission, 2014). Οι εγγυήσεις του δημόσιου τομέα προέρχονται από συγκεκριμένους φορείς και δεν ήταν δυνατό να ξεπεράσουν ένα ποσοστό ίσο με το 80% του δανείου. Οι τράπεζες μπορούσαν να ζητήσουν επιπλέον εξασφαλίσεις για να καλυφθεί το υπόλοιπο ποσοστό του δανείου, οι οποίες μπορεί να ήταν εμπράγματα εξασφαλίσεις ή μετρητά. Επιπλέον, στην ίδια κατηγορία μπορούσε κανείς να εντοπίσει προγράμματα εγγυήσεων για την υποστήριξη των επιχειρηματικών μονάδων που δραστηριοποιούνταν στις εξαγωγές αλλά και τα εργαλεία σχετικά με την ασφάλιση των πιστώσεων εξαγωγής (Ρέκκας, 2015).

Επιπλέον, στην κατηγορία των εργαλείων δανειακού τύπου υπήρχαν οι καταπτώσεις των χαρτοφυλακίων για την κάλυψη των πρώτων ζημιών με την εγγύηση που δίνονταν από το ελληνικό δημόσιο. Αυτό το εργαλείο συνδυάζονταν συνήθως με τα χαρτοφυλάκια των δανείων που χορηγούνταν για την επιχειρηματική ανάπτυξη και δημιουργούνταν κυρίως από τις τράπεζες. Ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση η εγγύηση η οποία παρέχονταν από την πλευρά του δημόσιου τομέα δεν ήταν δυνατό

να υπερβεί ένα ποσοστό της τάξεως του 80% του συνόλου των δανειακών χαρτοφυλακίων (Τράπεζα της Ελλάδας, 2014). Αναφορικά με τη συνεπένδυση των κεφαλαίων τα οποία προέρχονταν από εξειδικευμένους φορείς και από τις τράπεζες, αυτή είχε ως στόχο την προσφορά δανείων με στόχο την ανάπτυξη επιχειρηματικών μονάδων ή την κάλυψη των αναγκαίων κεφαλαίων κίνησης. Η συνεπένδυση ήταν δυνατό να καθοριστεί μέσα από μία μορφή διαγνωστικής διαδικασίας ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη και η σχέση ήταν ένα προς ένα (Ρέκκας, 2015). Αυτό σήμαινε ότι όλα τα συμβαλλόμενα μέρη επένδυαν το ίδιο ποσό. Σε διαφορετική περίπτωση η συνεπένδυση κατέληγε σε ένα σύνολο κεφαλαίων το οποίο προορίζονταν για προσφορά δανείων προς επιχειρηματικές επιχειρήσεις. Εξαιτίας του γεγονότος ότι στο δανεισμό συμμετείχε και ο δημόσιος τομέας, τα δάνεια δίνονταν με ευνοϊκούς όρους για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις όπως για παράδειγμα με ένα χαμηλότερο επίπεδο επιτοκίου ή με μία περίοδο χάριτος σχετικά με την αποπληρωμή τους (ΣΕΣΜΑ, 2014).

Το τελευταίο εργαλείο αυτής της κατηγορίας ήταν οι μικροπιστώσεις οι οποίες ήταν ιδιαίτερα χρήσιμες για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τη μείωση του ποσοστού της ανεργίας και την υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας. Η ανάπτυξη των μικροπιστώσεων ανήκει σε εξειδικευμένους φορείς οι οποίοι είχαν στενή συνεργασία με τις τράπεζες, οι οποίες αναλάμβαναν την προώθησή τους για τη διευκόλυνση των επιχειρηματικών μονάδων. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι οι μικροπιστώσεις αφορούσαν δάνεια με χαμηλούς τόκους που κυμαίνονταν από τις 3,000€ έως τις 25,000€ (Ρέκκας, 2015). Απευθύνονταν σχεδόν αποκλειστικά σε ανέργους ή σε επιχειρηματικές μονάδες μικρού βεληνεκούς που επιθυμούσαν να πραγματοποιήσουν κάποια επιχειρηματική ιδέα αλλά ταυτόχρονα δεν μπορούσαν να έχουν πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό. Οι μικροπιστώσεις χορηγούνταν κυρίως από τα κεφάλαια που είχαν στη διάθεσή τους οι εμπορικές τράπεζες του ιδιωτικού τομέα, ενώ από την άλλη πλευρά οι εγγυήσεις προσφέρονται από εξειδικευμένους φορείς (ΣΕΣΜΑ, 2014; European Commission, 2014). Σε αντίθεση με τα άλλα εργαλεία αυτής της κατηγορίας που παρουσιάστηκαν, οι μικροπιστώσεις χορηγούνταν χωρίς να απαιτούνται εμπράγματα εξασφαλίσεις αλλά συνοδεύονταν από υπηρεσίες σχετικές με την επιχειρηματική ανάπτυξη. Σε αυτήν την περίπτωση εντόπιζε κανείς την εκπαίδευση, την εξάσκηση, την πρακτική και τη λογιστική ή τη νομική υποστήριξη. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνονταν μία συνεχής επικοινωνία

ανάμεσα στην επιχειρηματική μονάδα (δανειολήπτης) και στον πιστωτικό φορέα (Τράπεζα της Ελλάδας, 2014).

Γράφημα 5: Εργαλεία χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων δανειακού τύπου

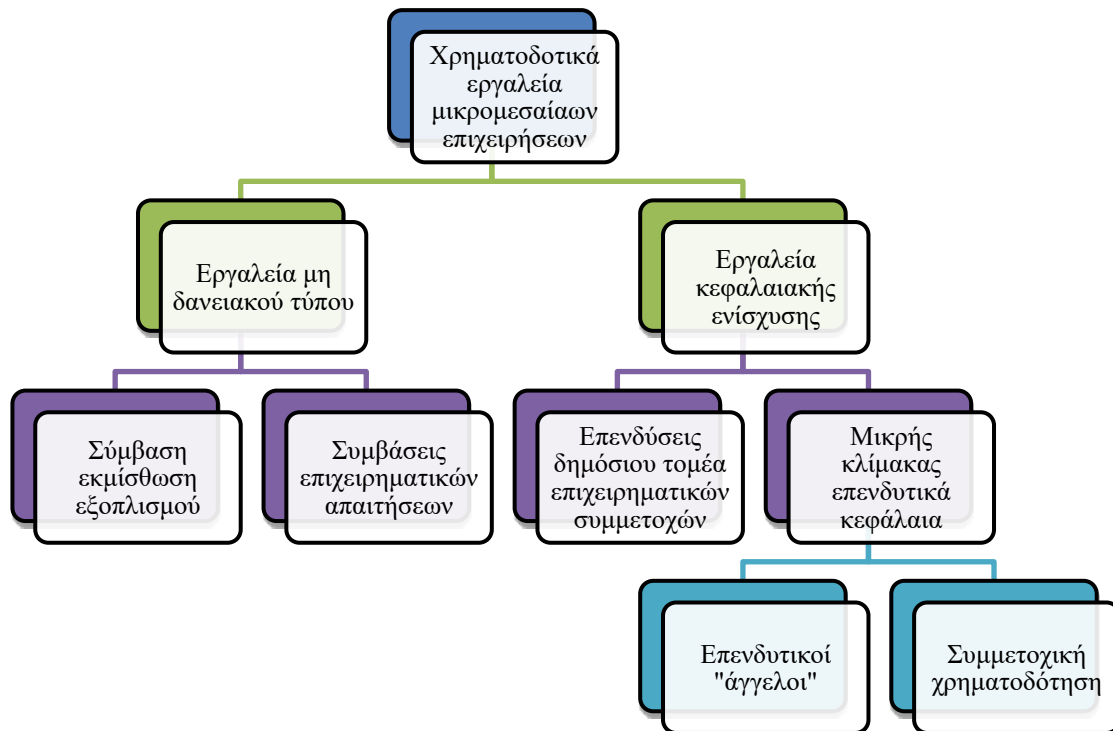

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Στην κατηγορία των μη δανειακών εργαλείων συμπεριλαμβάνονταν ορισμένα εξειδικευμένα εργαλεία τα οποία επέτρεπαν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση με έμμεσο τρόπο. Τα εργαλεία τα οποία εντόπιζε κανείς ήταν οι συμβάσεις για την εκμίσθωση εξοπλισμού όπως για παράδειγμα το leasing ή οι συμβάσεις για τις επιχειρηματικές απαιτήσεις προς την πλευρά των προμηθευτών. Στην τελευταία κατηγορία των χρηματοδοτικών εργαλείων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ανήκαν τα εργαλεία ενίσχυσης του κεφαλαίου (European Commission, 2014). Σε αυτά περιλαμβάνονταν οι επενδύσεις του δημόσιου τομέα προς τα ταμεία των επιχειρηματικών συμμετοχών, τα οποία με τη σειρά τους επενδύονταν στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρηματικών μονάδων με στόχο τη συνεισφορά σε κεφάλαιο. Οι επενδύσεις αυτές συνέβαιναν σε επιχειρηματικές μονάδες οι οποίες είχαν τη δυνατότητα ταχείας ανάπτυξης και είχαν αξιολογηθεί στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων (Τράπεζα της Ελλάδας, 2014). Ολοκληρώνοντας, στην κατηγορία αυτή βρίσκονται και εργαλεία με μικρότερη κλίμακα τα οποία

προέρχονταν από επενδυτικούς «αγγέλους» και αφορούσαν επενδυτικά κεφάλαια ή εργαλεία χρηματοδότησης συμμετοχών με στόχο την από κοινού άντληση κεφαλαίων. Αυτά τα επενδυτικά κεφάλαια μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με συμπληρωματικό τρόπο ώστε να αντληθούν δανειακά κεφάλαια (Ρέκκας, 2015).

Γράφημα 6: Χρηματοδοτικά εργαλεία μικρομεσαίων επιχειρήσεων μη δανειακού τύπου και κεφαλαιακής κίνησης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

5. Μεθοδολογία της έρευνας

5.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Η δυνατότητα ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας θεωρείται ιδιαίτερα χρήσιμη καθώς μπορεί να αποδειχθεί ωφέλιμη για μία περιοχή σε κοινωνικούς αλλά και οικονομικούς όρους. Στις περιοχές όπου πραγματοποιούνται επενδύσεις υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ το βιοτικό επίπεδό τους όπως και το εισόδημα ή το επίπεδο απασχόλησης βελτιώνονται αισθητά. Είναι αρκετοί εκείνοι οι οποίοι έχουν την πεποίθηση ότι η ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μπορεί να δημιουργήσει νέες θέσεις απασχόλησης. Επίσης, αναφέρεται ότι η επιχειρηματικότητα μπορεί να αναπτυχθεί σε περιπτώσεις όπου εντοπίζονται επιχειρηματικές ευκαιρίες και αξιοποιούνται ή αναπτύσσεται κατ' ανάγκη σε περιόδους κρίσης. Ειδικά στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας ανάγκης θεωρείται ότι αποτελεί μία λύση για τη μείωση της ανεργίας αν και δεν αξιοποιούνται ουσιαστικές επιχειρηματικές ευκαιρίες και οι επιχειρηματικές ιδέες δεν είναι και τόσο καινοτόμες. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της ανεργίας και της επιχειρηματικότητας ανάγκης στην περίπτωση νέων ατόμων στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Μέσω αυτής θα ήταν δυνατό να καταγραφεί η στάση των νέων ατόμων σχετικά με την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε μία περιοχή όπως αυτή της Δυτικής Μακεδονίας.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτελείται από τέσσερις περιφερειακές ενότητες με χαμηλό εισόδημα και επίπεδο ανάπτυξης συγκριτικά με την υπόλοιπη Ελλάδα. Το ποσοστό ανεργίας αυτής της περιφέρειας είναι σημαντικό υψηλό και ένα ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ότι διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων ηλικίας έως 24 ετών. Ο πληθυσμός της είναι μικρός και η γεωμορφολογία της δεν επιτρέπει την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας σε όλο το εύρος της. Επίσης, αρκετές περιοχές της είναι δύσκολα προσβάσιμες με αποτέλεσμα να μην προσελκύουν σημαντικό επιχειρηματικό ενδιαφέρον παρά το γεγονός ότι μπορεί να διαθέτουν πόρους που θα μπορούσαν να προσδώσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Για όλους αυτούς τους λόγους θεωρήθηκε χρήσιμο να εξεταστεί η πιθανότητα ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας ανάγκης στην περιοχή μέσα από την καταγραφή

της στάσης των νέων ατόμων. Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία κλήθηκε να απαντήσει αυτή η έρευνα ήταν τα εξής:

1. Ποιο είναι το επίπεδο ανάπτυξης επιχειρηματικότητας και οι παράγοντες επηρεασμού της ανάπτυξης της σύμφωνα με τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας;
2. Ποιοι είναι οι παράγοντες επηρεασμού ενός ανέργου ώστε να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής ιδέας σύμφωνα με τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας;
3. Ποια είναι η στάση των νέων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έναντι της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας;
4. Ποια είναι τα κίνητρα και τα αντικίνητρα για τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έναντι της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας;
5. Ποιοι είναι οι φορείς υποστήριξης και τα χρηματοδοτικά εργαλεία στήριξης της επιχειρηματικότητας σύμφωνα με τους νέους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας;

5.2 Ερευνητικό εργαλείο

Το ερευνητικό εργαλείο το οποίο χρησιμοποιήθηκε για τη συγκέντρωση των δεδομένων αυτής της έρευνας ήταν το αποτέλεσμα δανεισμού από την ερευνητική βιβλιογραφία (Παράρτημα Ι). Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια αναζήτησης των βιβλιογραφικών πηγών εκείνων που θα στήριζαν το θεωρητικό μέρος της έρευνας καταγράφονταν οι ανάγκες που έπρεπε να καλυφθούν μέσα από το παρόν ερευνητικό πόνημα. Έτσι, εντοπίστηκε η έρευνα του Κοντού (2017) και η έρευνα της Βογιαντζή (2022) όπου είχαν διερευνηθεί παρόμοια ζητήματα και προσαρμόστηκαν στις ανάγκες αυτής της έρευνας. Το παρόν ερευνητικό εργαλείο περιλάμβανε ερωτήσεις κλειστού τύπου οι οποίες ήταν της μορφής πολλαπλής επιλογής ή της διαβαθμισμένης κλίμακας 5 Scale Rate Likert. Πιο συγκεκριμένα,

- Στην πρώτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν οι προσωπικές πληροφορίες σχετικά με τους συμμετέχοντες στην έρευνα σε μία προσπάθεια να σκιαγραφηθεί το προφίλ τους. Σε αυτήν την ενότητα περιλαμβάνονταν συνολικά οχτώ ερωτήσεις οι οποίες ήταν της μορφής πολλαπλής επιλογής

- Στη δεύτερη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν στοιχεία σχετικά με την επιχειρηματικότητα και την ανεργία στην Ελλάδα. Αυτή η ενότητα είχε αντληθεί από την έρευνα του Κοντού (2017) και περιλάμβανε 12 ερωτήσεις της διαβαθμισμένης κλίμακας 5 ScaleRateLikert(1= Διαφωνώ Απόλυτα ή Καθόλου, 2= Διαφωνώ ή Λίγο, 3= Ουδέτερος/η ή Αρκετά, 4= Συμφωνώ ή Πολύ, 5= Συμφωνώ Απόλυτα ή Πάρα Πολύ)
- Στην τρίτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν στοιχεία σχετικά με την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αυτή η ενότητα είχε αντληθεί από την έρευνα της Βογιαντζή (2022) και περιλάμβανε έξι ερωτήσεις από τις οποίες οι δύο ήταν πολλαπλής επιλογής και οι υπόλοιπες τέσσερις ήταν της διαβαθμισμένης κλίμακας 5 ScaleRateLikert(1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Αρκετά, 4= Πολύ, 5= Πάρα Πολύ).

5.3 Μέθοδος συγκέντρωσης δεδομένων

Η παρούσα έρευνα είχε ερευνητικό χαρακτήρα υπό την έννοια ότι πραγματοποιήθηκε μία ποσοτική, πρωτογενής έρευνα με τη συγκέντρωση δεδομένων μέσω ενός δομημένου ερευνητικού εργαλείου. Ωστόσο, όπως έχει ήδη σημειωθεί πριν τη δημιουργία του και τη διανομή του πραγματοποιήθηκε μία αναζήτηση στην εγχώρια και τη διεθνή βιβλιογραφία. Ο στόχος αυτής της ενέργειας ήταν ο εντοπισμός των κατάλληλων πηγών που θα μπορούσαν να στηρίξουν το θεωρητικό μέρος της έρευνας. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν να καταγραφούν οι ανάγκες και τα κενά της ερευνητικής βιβλιογραφίας που θα μπορούσαν να καλυφθούν μέσω αυτής της έρευνας. Έτσι, εφαρμόστηκαν ορισμένα κριτήρια για τον εντοπισμό των πηγών όπως:

- Το έτος δημοσίευσης των πηγών το οποίο έπρεπε να είναι μετά το 2000 εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις όπου μπορεί να εντοπίστηκαν αξιόλογες πηγές που είχαν δημοσιευθεί σε παλαιότερο χρόνο
- Η εγκυρότητα των μέσων δημοσίευσης των πηγών που έπρεπε να είναι έγκριτα άρθρα και περιοδικά
- Η δυνατότητα δωρεάν ανάγνωσης και πρόσβασης στις πηγές και πολύ περισσότερο η δυνατότητα δωρεάν μεταφόρτωσής τους
- Η συνάφεια του αντικειμένου των πηγών με το θέμα αυτής της έρευνας.

Η αναζήτηση των πηγών συνέβη στις βάσεις Emerald Insight, Google Scholar, Science Direct & Taylor & Francis όπως επίσης και στο PubMed. Επίσης, είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι για την αναζήτηση των πηγών χρησιμοποιήθηκαν ορισμένες λέξεις-κλειδιά οι οποίες ήταν συναφείς με αυτό το θέμα. Οι λέξει-κλειδιά χρησιμοποιήθηκαν στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα και ήταν οι εξής:

- Ανεργία ή unemployment
- Άνεργος ή unemployed
- Επιχειρηματικότητα ή entrepreneurship
- Επιχειρηματικότητα ανάγκης ή necessity entrepreneurship
- Επιχείρηση ή business
- Νεανική επιχειρηματικότητα ή youth entrepreneurship
- Υποστήριξη ή support
- Χρηματοδοτικά εργαλεία ή financial instruments.

Μετά την ολοκλήρωση της αναζήτησης των πηγών που θα στήριζαν το θεωρητικό μέρος της έρευνας αυτές αξιολογήθηκαν ως προς τη συνάφειά τους με το διερευνώμενο θέμα και αποθηκεύτηκαν ώστε να χρησιμοποιηθούν στο κατάλληλο μέρος της έρευνας. Παράλληλα καταγράφηκαν οι ανάγκες διερεύνησης της έρευνας και έτσι δημιουργήθηκε το ερευνητικό ερωτηματολόγιο το οποίο βρίσκεται στο Παράρτημα I της παρούσας έρευνας.

Η συγκέντρωση των δεδομένων για το ερευνητικό μέρος της έρευνας συνέβη με τη διανομή του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου με ηλεκτρονικό τρόπο μέσω της δυνατότητας που προσφέρει το Google Forms. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε μία αναζήτηση στον ιστότοπο της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) με στόχο την αναζήτηση του αριθμού των ανέργων ηλικίας έως 24 ετών της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για να διαμορφωθεί έτσι ο αριθμός του πληθυσμού. Αυτό το γεγονός θα διευκόλυνε την ερευνήτρια ώστε να προσδιορίσει τον αριθμό του δείγματος ο οποίος έπρεπε να κυμαίνονταν σε ένα ποσοστό της τάξεως του 10% του πληθυσμού. Ειδικότερα, οι άνεργοι ηλικίας έως 24 ετών για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας τον Οκτώβριο του 2022 διαμόρφωναν έναν αριθμό ίσο με 1,589. Το δείγμα της έρευνας έπρεπε να έχει έναν αριθμό ίσο με 160 άτομα με μία απόκλιση $\pm 10\%$. Το ερευνητικό ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπου καλούνταν οι υποψήφιοι συμμετέχοντες να το συμπληρώσουν. Επίσης, το

ερευνητικό εργαλείο εστάλη στους προσωπικούς λογαριασμούς ηλεκτρονικής αλληλογραφίας ατόμων με μία συνοδευτική επιστολή μέσω της οποίας ενημερώνονταν για το λόγο εκπόνησης της έρευνας και τη σημασία της. Στην έρευνα έπρεπε να συμμετέχουν άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως η ηλικία (έως 24 ετών) και η διαμονή τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων σε αυτήν την έρευνα ήταν ίσος με 141 άτομα, ενώ αφαιρέθηκε ένα ερωτηματολόγιο επειδή δεν είχαν συμπληρωθεί όλες οι απαντήσεις των ερωτήσεων.

5.4 Περιορισμοί της έρευνας

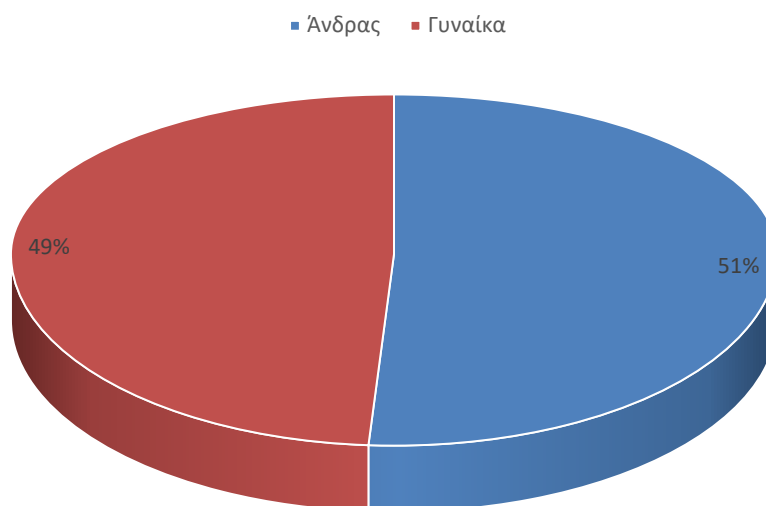
Ο κύριος περιορισμός αυτής της έρευνας είχε σχέση με τη συγκέντρωση του απαιτούμενου αριθμού συμμετεχόντων στην έρευνα. Αρχικά, έγινε μία προσπάθεια διανομής του μέσω φορέων απασχόλησης ή μέσω του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου με τους οποίους όμως η συνεργασία δεν κατέστη δυνατή. Το πρόβλημα ήταν ότι δεν υπήρχε ευκολία ως προς τη διάθεση των στοιχείων επικοινωνία των εγγεγραμμένων μελών εξαιτίας της διασφάλισης των προσωπικών δεδομένων. Το επόμενο βήμα ήταν η διανομή του ερευνητικού εργαλείου μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και καλώντας όσους συγκέντρωναν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά να συμμετάσχουν. Ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση αντιμετωπίστηκαν αρκετές δυσκολίες εξαιτίας του ότι δεν υπήρχε ανταπόκριση από την πλευρά των δυνητικά συμμετεχόντων στην έρευνα. Για το λόγο αυτό η ερευνήτρια προχωρούσε σε προσωπική επικοινωνία με τα άτομα ώστε να τους εξηγήσει τους ακριβείς λόγους εκπόνησης της έρευνας και της σημασίας που θα είχε η γνώμη τους. Ο λόγος της μη συμμετοχής μπορεί να σχετιζόνταν είτε στην άγνοια της σημασίας μίας τέτοιας ενέργειας είτε στην αδιαφορία. Τέλος, η ερευνήτρια δέχτηκε ορισμένα μηνύματα σχετικά με διευκρινήσεις για ορισμένα ερωτήματα στα οποία έπρεπε να απαντήσει ώστε να προχωρήσει η διαδικασία. Για το λόγο αυτό έπρεπε να γίνει όσο το δυνατόν πιο κατανοητή ώστε οι υποψήφιοι συμμετέχοντες στην έρευνα να λύσουν κάθε πιθανή απορία τους και να συνεχίσουν με τη συμπλήρωση του ερευνητικού εργαλείου.

6. Αποτελέσματα της έρευνας

6.1 Προσωπικές πληροφορίες

Στην πρώτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν στοιχεία σχετικά με τις προσωπικές πληροφορίες των ατόμων που συμμετείχαν σε αυτήν την έρευνα. Με αυτόν τον τρόπο θεωρήθηκε ότι θα ήταν δυνατό να σκιαγραφηθεί το προφίλ όσων δέχτηκαν την πρόσκληση συμμετοχής στην έρευνα αυτή. Τα στοιχεία τα οποία εξετάστηκαν σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου ήταν το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, η επαγγελματική κατάσταση, η συνολική επαγγελματική προϋπηρεσία έως την ημέρα συμμετοχής στην έρευνα, το μέγιστο χρονικό διάστημα κατά το οποίο είχαν βρεθεί σε κατάσταση ανεργίας, η οικογενειακή κατάσταση και τέλος η περιφερειακή ενότητα κατοικίας των συμμετεχόντων στην έρευνα. Στο Γράφημα 7 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις σχετικά με το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα. Παρατηρώντας το φαίνεται ότι το 51% του δείγματος ανήκε στο ανδρικό φύλο και το υπόλοιπο 49% ανέφερε ότι ανήκε στο γυναικείο φύλο.

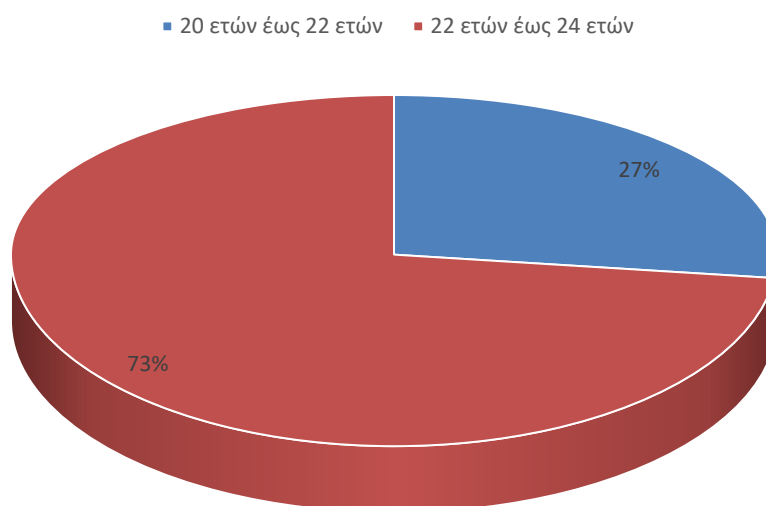
Γράφημα7: Φύλο

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Το επόμενο στοιχείο το οποίο εξετάστηκε σχετικά με τις προσωπικές πληροφορίες των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν η ηλικία τους. Από το Γράφημα 8 που ακολουθεί φαίνεται ότι το 73% των ατόμων που δέχτηκαν τη συμμετοχή τους στην έρευνα είχαν ηλικία η οποία κυμαίνονταν από 22 ετών έως 24 ετών. Το υπόλοιπο 27% του δείγματος της έρευνας ανέφερε ότι η ηλικία του ήταν μικρότερη και κυμαίνονταν από 20 ετών έως 22 ετών.

Γράφημα 8: Ηλικία

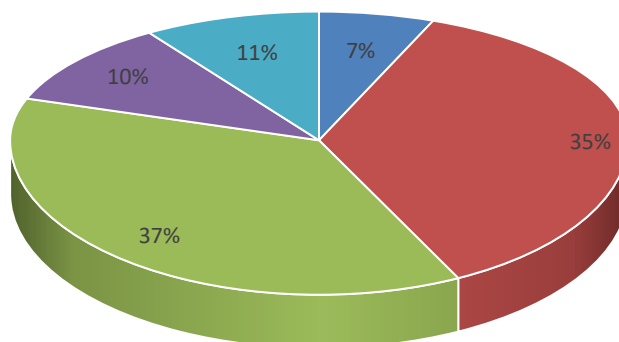

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων σε αυτήν την έρευνα οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στο Γράφημα 9 το οποίο ακολουθεί. Παρατηρώντας το φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, το οποίο διαμόρφωσε ένα ποσοστό ίσο με το 37%, σημείωσε ότι είχε ολοκληρώσει τη φοίτησή του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Με μικρή διαφορά και ίση με δύο ποσοστιαίες μονάδες ακολουθούσε το 35% του δείγματος το οποίο σημείωσε ότι είχε ολοκληρώσει τη μαθητεία του στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Συνεχίζοντας, ένα αρκετά μικρότερο ποσοστό και ίσο με το 11% ανέφερε ότι είχε συνεχίσει τις σπουδές του σε διδακτορικό επίπεδο και το 10% σημείωσε ότι είχε συνεχίσει τις σπουδές του σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Το 7% το οποίο υπολείπονταν από το δείγμα της έρευνας ανέφερε ότι είχε ολοκληρώσει την Υποχρεωτική Εκπαίδευση.

Γράφημα 9: Μορφωτικό επίπεδο

- Υποχρεωτική Εκπαίδευση
- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
- Μεταπτυχιακό
- Διδακτορικό

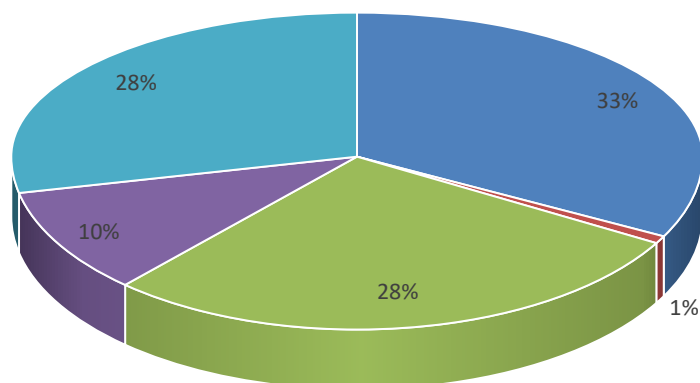

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Αναφορικά με την επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων στην έρευνα οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στο Γράφημα 10 το οποίο ακολουθεί. Σύμφωνα με ό,τι παρουσιάζεται φαίνεται ότι το 33% των συμμετεχόντων στην έρευνα ανέφερε ότι βρισκόταν σε κατάσταση ανεργίας και το 28% τόνισε ότι εργάζονταν ως ιδιωτικός υπάλληλος. Ένα ίσο ποσοστό με αυτό ανέφερε ότι η κατάστασή του ήταν κάποια άλλη και συγκεκριμένα αυτή του φοιτητή. Επιπλέον, το 10% του δείγματος των συμμετεχόντων στην έρευνα ανέφερε ότι εργάζονταν ως ελεύθερος επαγγελματίας με τη δική του επιχείρηση και τέλος μόλις το 1% ανέφερε ότι απασχολούνταν ως δημόσιος υπάλληλος. Σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να ανήκε κάποιος ο οποίος εργάζονταν με πρακτική άσκηση σε κάποιο οργανισμό του δημόσιου τομέα ή εργάζονταν ως αναπληρωτής ή ωρομίσθιος εκπαιδευτικός.

Γράφημα 10: Επαγγελματική κατάσταση

■ Ανεργος/η   ■ Δημόσιος Υπάλληλος   ■ Ιδιωτικός Υπάλληλος
■ Ελεύθερος Επαγγελματίας   ■ Άλλο (Φοιτητής)

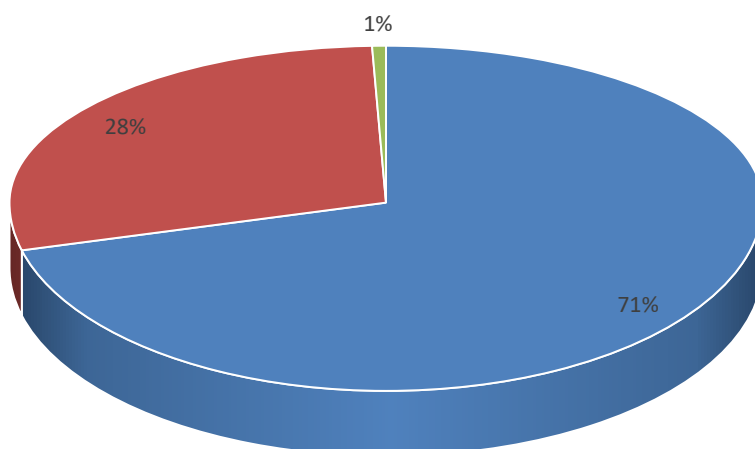

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα έπρεπε επίσης να προσδιορίσουν ποια ήταν η συνολική επαγγελματική προϋπηρεσία τους έως την ημέρα συμμετοχής στην παρούσα έρευνα. Από το Γράφημα 11 το οποίο ακολουθεί φαίνεται ότι το 71% των συμμετεχόντων στην έρευνα είχε συνολική επαγγελματική προϋπηρεσία έως 2 έτη. Με σημαντική διαφορά ακολουθούσε το 28% του δείγματος των συμμετεχόντων στην έρευνα το οποίο ανέφερε ότι η δική του επαγγελματική προϋπηρεσία κυμαίνονταν από 3 έτη έως 5 έτη και τέλος μόλις το 1% του δείγματος ανέφερε ότι είχε επαγγελματική προϋπηρεσία από 6 έτη ή και μεγαλύτερη.

Γράφημα 11: Συνολική επαγγελματική προϋπηρεσία έως σήμερα

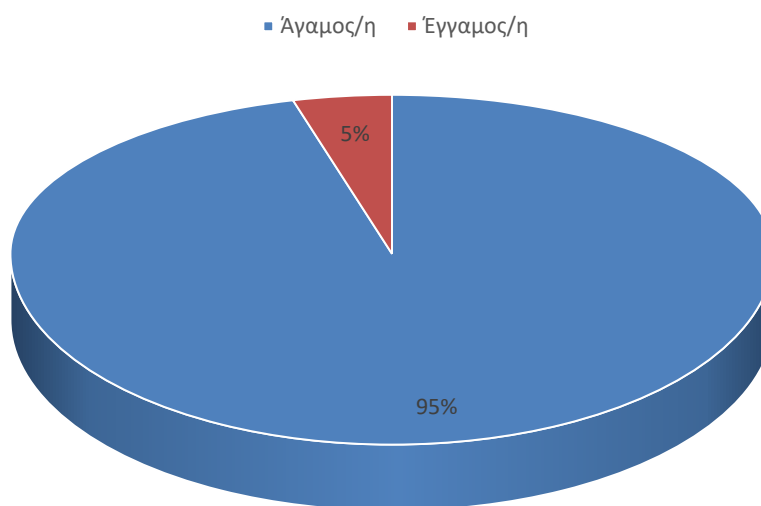
■ 0 έως 2 έτη   ■ 3 έτη έως 5 έτη   ■ 6 έτη και άνω

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Η οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων σε αυτήν την έρευνα ήταν το επόμενο στοιχείο των προσωπικών πληροφοριών το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου. Από το Γράφημα 12 που ακολουθεί φαίνεται ότι το 95% των συμμετεχόντων σε αυτήν την έρευνα ήταν άγαμοι και μόλις το 5% ήταν έγγαμοι.

Γράφημα 12: Οικογενειακή κατάσταση

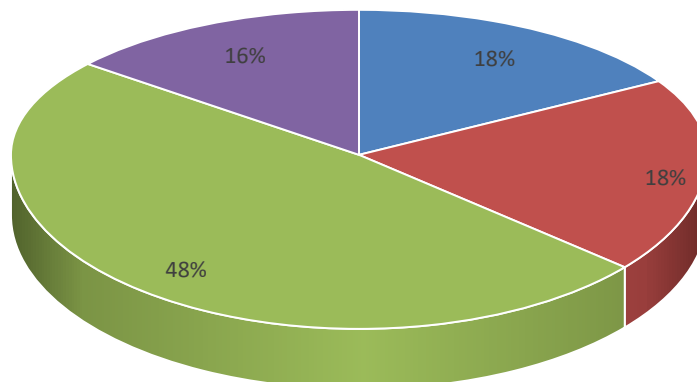
Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Το τελευταίο στοιχείο των προσωπικών πληροφοριών το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου ήταν η περιφερειακή ενότητα κατοικίας των συμμετεχόντων στην έρευνα. Από το Γράφημα 13 φαίνεται ότι το 48% των συμμετεχόντων στην έρευνα κατοικούσαν στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης και το 18% του δείγματος ανέφερε ότι κατοικούσε στην Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών ή στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς. Από το σύνολο του δείγματος υπολείπονταν ένα ποσοστό ίσο με το 16% το οποίο ανέφερε ότι κατοικούσε στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας.

Γράφημα 13: Περιφερειακή ενότητα κατοικίας

■ Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών ■ Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς
■ Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης ■ Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

6.2 Επιχειρηματικότητα & ανεργία στην Ελλάδα

Στη δεύτερη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν στοιχεία σχετικά με το επίπεδο επιχειρηματικότητας και ανεργίας στην περίπτωση της Ελλάδας. Τα στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονταν αφορούσαν την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, τους τύπους των επιχειρηματιών, τον τομέα εστίασης της επιχειρηματικότητας, τους παράγοντες επηρεασμού της ανάπτυξης της ελληνικής επιχειρηματικότητας, τους παράγοντες επηρεασμού της αύξησης του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας, τους παράγοντες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, τη σχέση μεταξύ της επιχειρηματικότητας και της ανεργίας, την πιθανότητα κατά την οποία η επιχειρηματικότητα θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του επιπέδου απασχόλησης στην Ελλάδα εξαιτίας της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, την πιθανότητα κατά την οποία η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας θα μπορούσε να μειώσει το ποσοστό της ανεργίας, εάν το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο της χώρας στήριζε τους νέους επιχειρηματίες, εάν το θεσμικό πλαίσιο το οποίο στήριζε τους ανέργους ήταν ικανοποιητικό και εάν οι άνεργοι νέοι ενθαρρύνονταν να ξεκινήσουν κάποια επιχειρηματική δραστηριότητα.

Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί στη συνέχεια παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις σχετικά με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των συμμετεχόντων στην έρευνα με ορισμένες

προτάσεις για την επιχειρηματικότητα στην ελληνική πραγματικότητα. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα τήρησαν μία ουδέτερη στάση έναντι της πιθανότητας δραστηριοποίησης σημαντικού μέρους του πληθυσμού με την επιχειρηματικότητα ευκαιρίας (μέση τιμή= 3.15) ή την επιχειρηματικότητα ανάγκης (μέση τιμή= 3.43). Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα διαφώνησαν σχετικά με την παρουσία καινοτόμων επιχειρήσεων στη χώρα (μέση τιμή= 2.77), χρήσης της τεχνολογίας από τις επιχειρηματικές μονάδες (μέση τιμή= 2.63) και εξωστρέφειας του επιχειρηματικού τομέα (μέση τιμή= 2.55).

Πίνακας 2: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας σχετικά με προτάσεις για την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

	Mean	Std. Deviation
A. Ένα σημαντικό μέρος του ελληνικού πληθυσμού επιλέγει να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά επειδή έχει αντιληφθεί κάποια ουσιαστική ευκαιρία ²	3.15	1.014
B. Ένα σημαντικό μέρος του ελληνικού πληθυσμού επιλέγει να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά επειδή πρέπει να βιοποριστεί ³	3.43	1.016
Γ. Στην Ελλάδα εντοπίζεται ένα υψηλό επίπεδο καινοτόμων επιχειρήσεων	2.77	0.851
Δ. Στην Ελλάδα παρατηρείται ένα υψηλό επίπεδο χρήσης της τεχνολογίας στον επιχειρηματικό τομέα	2.63	0.750
Ε. Στην Ελλάδα παρατηρείται ένα ιδιαίτερα σημαντικό επίπεδο εξωστρέφειας του επιχειρηματικού τομέα	2.55	0.815

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα έπρεπε να προσδιορίσουν τους τύπους επιχειρηματιών που θεωρούσαν ότι υπήρχαν κατά κύριο λόγο στην Ελλάδα. Από τον Πίνακα 3 που ακολουθεί στη συνέχεια φαίνεται ότι τηρήθηκε μία ουδέτερη στάση έναντι της

² Επιχειρηματικότητα ευκαιρίας

³ Επιχειρηματικότητα ανάγκης

παρουσίας επίδοξων επιχειρηματιών (μέση τιμή= 3.23) ή καταξιωμένων επιχειρηματιών (μέση τιμή= 3.38) στην Ελλάδα. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι το δείγμα που συμμετείχε σε αυτήν την έρευνα διαφώνησε ως προς την παρουσία νέων επιχειρηματιών στην Ελλάδα (μέση τιμή= 2.84) ή πρώιμης επιχειρηματικότητας (μέση τιμή= 2.91).

Πίνακας 3: Τύποι επιχειρηματιών στην Ελλάδα

	Mean	Std. Deviation
A. Νέοι επιχειρηματίες	2.84	0.733
B. Επίδοξοι επιχειρηματίες	3.23	0.889
Γ. Πρώιμη επιχειρηματικότητα ή επιχειρηματικότητα των αρχικών σταδίων	2.91	0.819
Δ. Καταξιωμένοι επιχειρηματίες	3.38	0.883

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Ο τομέας παραγωγής στον οποίο εστίαζε η ελληνική επιχειρηματικότητα ήταν το επόμενο στοιχείο στο οποίο έπρεπε να προσδιορίσουν το βαθμό συμφωνίας τους ή διαφωνίας τους οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Από τον Πίνακα 4 που ακολουθεί φαίνεται ότι όσοι συμμετείχαν στην έρευνα διαφώνησαν σχετικά με την εστίαση της ελληνικής επιχειρηματικότητας στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Για την περίπτωση του δευτερογενούς τομέα παραγωγής δεν υπήρξαν δεδομένα, ενώ οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν ουδέτεροι έναντι της εστίασης της ελληνικής επιχειρηματικότητας στον τριτογενή τομέα παραγωγής.

Πίνακας 4: Τομέας παραγωγής στον οποίο εστιάζει η ελληνική επιχειρηματικότητα

	Mean	Std. Deviation
A. Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής	2.79	0.914
B. Στο δευτερογενή τομέα παραγωγής	-	-
Γ. Στον τριτογενή τομέα παραγωγής	3.69	1.001

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα έπρεπε να προσδιορίσουν το βαθμό στον οποίο επηρεάζονταν ορισμένοι παράγοντες ανάπτυξης της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Από τον Πίνακα 5 που ακολουθεί φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι οι παράγοντες οι οποίοι επηρέαζαν αρκετά την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας ήταν: η προώθηση κυβερνητικών προγραμμάτων στήριξης (μέση τιμή= 3.83), η πρόσβαση σε υποδομές και η υφιστάμενη φορολογική πολιτική (μέση τιμή= 3.77), η εμπειρία και γνώση (μέση τιμή= 3.70), η έρευνα και ανάπτυξη (μέση τιμή= 3.69), η μελλοντική επιχειρηματική δυναμική (μέση τιμή= 3.67), η παρούσα επιχειρηματική δυναμική (μέση τιμή= 3.61), η γραφειοκρατία και ακαμψία του εθνικού συστήματος (μέση τιμή= 3.45), η στάση των Ελλήνων έναντι της επιχειρηματικότητας (μέση τιμή= 3.35), η πιθανότητα αποτυχίας (μέση τιμή= 3.30) και ο βαθμός της εθνικής ανάπτυξης (μέση τιμή= 3.09). Από την άλλη πλευρά οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι οι παράγοντες οι οποίοι μπορούσαν να επηρεάσουν καθόλου ή λίγο την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας ήταν: ο βαθμός της περιφερειακής ανάπτυξης (μέση τιμή= 2.91), ο βαθμός ανάπτυξης της τοπικής κοινωνίας (μέση τιμή= 2.72) και οι τοπικοί ή πολιτιστικοί παράγοντες (μέση τιμή= 2.54).

Πίνακας 5: Βαθμός με τον οποίο ορισμένοι παράγοντες επηρεάζουν το επίπεδο της ανάπτυξης της ελληνικής επιχειρηματικότητας

	Mean	Std. Deviation
A. Τοπικοί ή πολιτιστικοί παράγοντες	2.54	0.824
B. Βαθμός ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας	2.72	0.812

Γ. Βαθμός περιφερειακής ανάπτυξης	2.91	0.861
Δ. Βαθμός εθνικής ανάπτυξης	3.09	0.925
Ε. Γραφειοκρατία και ακαμψία του εθνικού συστήματος	3.45	0.797
ΣΤ. Υφιστάμενη φορολογική πολιτική	3.77	0.851
Ζ. Στάση Ελλήνων έναντι της επιχειρηματικότητας	3.35	0.926
Η. Προώθηση κυβερνητικών προγραμμάτων στήριξης	3.83	0.910
Θ. Πρόσβαση σε υποδομές	3.77	0.859
Ι. Έρευνα και ανάπτυξη	3.69	0.935
Κ. Παρούσα επιχειρηματική δυναμική	3.61	0.876
Λ. Μελλοντική επιχειρηματική δυναμική	3.67	0.858
Μ. Πιθανότητα αποτυχίας	3.30	0.892
Ν. Εμπειρία και γνώση	3.70	0.878

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες στην έρευνα έπρεπε να προσδιορίσουν το βαθμό με τον οποίο ορισμένοι παράγοντες θα μπορούσαν να επηρεάσουν την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας. Από τον Πίνακα 6 που ακολουθεί φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα για όλους τους παράγοντες που παρουσιάζονται σημείωσαν ότι θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρκετά την αύξηση του ποσοστού της ανεργίας. Ειδικότερα, οι παράγοντες της απουσίας προγραμμάτων στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού (μέση τιμή= 3.96) και η ισχύουσα νομοθεσία και κυβερνητική επιτροπή (μέση τιμή= 3.90) συγκέντρωσαν την υψηλότερη βαθμολογία. Αυτή η βαθμολογία προσέγγιση την τιμή 4 σύμφωνα με την οποία οι παράγοντες αυτοί θα μπορούσαν να επηρεάσουν πολύ την αύξηση του ποσοστού της ανεργίας.

Πίνακας 6: Βαθμός με τον οποίο ορισμένοι παράγοντες επηρεάζουν την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας

	Mean	Std. Deviation
A. Χαμηλή ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού από τις επιχειρήσεις	3.43	0.768
B. Χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των επιχειρήσεων, ειδικά των νέων επιχειρήσεων	3.47	0.780
Γ. Χαμηλό επίπεδο ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών από τους καταναλωτές	3.55	0.722
Δ. Αναστολή λειτουργίας των επιχειρήσεων (οριστική ή προσωρινή)	3.49	0.771
E. Χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού	3.50	0.723
ΣΤ. Αδυναμία πρακτικής εξάσκησης του ανθρώπινου δυναμικού	3.28	0.820
Z. Ισχύουσα νομοθεσία και κυβερνητική πολιτική	3.90	0.777
H. Απουσία προγραμμάτων στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού	3.96	0.857

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Στον Πίνακα 7 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις σχετικά με το βαθμό στον οποίο θεώρησαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα ότι ορισμένοι παράγοντες θα μπορούσαν να στρέψουν έναν άνεργο στην ανάπτυξη μιας επιχειρηματικής μονάδας στην Ελλάδα. Παρατηρώντας τον ακόλουθο πίνακα φαίνεται ότι για όλους τους αναφερόμενους παράγοντες οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεώρησαν ότι μπορούσαν να επηρεάσουν αρκετά έναν άνεργο ώστε να αναπτύξει μία επιχειρηματική μονάδα. Οι παράγοντες εκείνοι που συγκέντρωσαν χαμηλότερη βαθμολογία ήταν οι ώρες εργασίας (μέση τιμή= 3.19) και το καθεστώς εργασίας (μέση τιμή= 3.29).

Πίνακας 7: Βαθμός με τον οποίο ορισμένοι παράγοντες θα μπορούσαν να στρέψουν έναν άνεργο στην ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής μονάδας στην Ελλάδα

	Mean	Std. Deviation
A. Καθεστώς εργασίας	3.29	0.780
B. Ώρες εργασίας	3.19	0.801
Γ. Υψηλότερες αποδοχές	3.50	0.789
Δ. Σχέση ανάμεσα στις ώρες εργασίας και στις αποδοχές	3.45	0.770
E. Επιχειρηματική ευκαιρία	3.74	0.851
ΣΤ. Περιφερειακή ανάπτυξη	3.37	0.857
Z. Εθνική ανάπτυξη	3.40	0.877
H. Ασφαλιστική κάλυψη και υψηλότερες παροχές	3.33	0.832
Θ. Αλλαγή εργασίας	3.45	0.824
Λ. Μελλοντική επιχειρηματική δυναμική	3.65	0.834
M. Πιθανότητα αποτυχίας	3.26	0.873

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Οι συμμετέχοντες σε αυτήν την έρευνα έπρεπε να προσδιορίσουν τη σχέση ανάμεσα στην ανεργία ή στο επίπεδο απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας. Από τον Πίνακα 8 που ακολουθεί φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούσαν ότι το επίπεδο ανεργίας είχε άμεση σχέση με το επίπεδο της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε βαθμό αρκετά (μέση τιμή= 3.65) και αντίστοιχα η επιχειρηματικότητα θα μπορούσε αρκετά να συμβάλει στη βελτίωση του επιπέδου της απασχόλησης στην Ελλάδα, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (μέση τιμή= 3.78). Επίσης, η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα αποδείχθηκε ότι θα μπορούσε να οδηγήσει αρκετά στη μείωση του ποσοστού της ανεργίας (μέση τιμή= 3.78). Από την άλλη πλευρά, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι οι νέοι άνεργοι Έλληνες ενθαρρύνονταν λίγο ώστε να αρχίσουν επιχειρηματική δραστηριότητα (μέση τιμή= 2.06).

Πίνακας 8: Σχέση μεταξύ ανεργίας και επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

	Mean	Std. Deviation
A. Το επίπεδο της ανεργίας μίας χώρας, όπως της Ελλάδας, έχει άμεση σχέση με το επίπεδο της επιχειρηματικής της δραστηριότητας	3.65	0.793
B. Η επιχειρηματικότητα θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του επιπέδου της απασχόλησης στην Ελλάδα, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας	3.78	0.775
Γ. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα θα μπορούσε να οδηγήσει στη μείωση του ποσοστού της ανεργίας	3.78	0.785
Δ. Οι νέοι (άνεργοι) Έλληνες, ενθαρρύνονται ώστε να αρχίσουν επιχειρηματική δραστηριότητα	2.06	0.767

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Σε ό,τι αφορά το θεσμικό και το νομοθετικό πλαίσιο και η σχέση τους με την επιχειρηματικότητα ή την ανεργία, οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στον Πίνακα 9 που ακολουθεί. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα λειτουργούσε λίγο προς την κατεύθυνση στήριξης των νέων επιχειρηματιών (μέση τιμή= 2.43). Αντίστοιχα, το θεσμικό πλαίσιο ήταν λίγο ικανοποιητικό σχετικά με τη στήριξη των ανέργων στην Ελλάδα (μέση τιμή= 2.18).

Πίνακας 9: Θεσμικό/Νομοθετικό πλαίσιο και επιχειρηματικότητα ή ανεργία

	Mean	Std. Deviation
A. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα λειτουργεί προς την κατεύθυνση στήριξης των νέων επιχειρηματιών	2.43	0.889
B. Το θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τη στήριξη των ανέργων στην Ελλάδα, θεωρείτε ότι είναι ικανοποιητικό	2.18	0.700

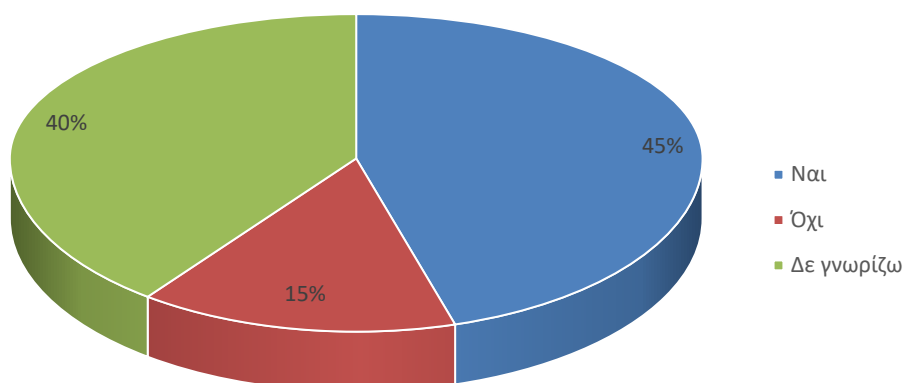
Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

6.3 Έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας

Στην τελευταία ενότητα του ερευνητικού εργαλείου παρουσιάστηκε η πιθανότητα της έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ειδικότερα, τα στοιχεία τα οποία εξετάστηκαν αφορούσαν εάν στο μέλλον υπήρχε η πιθανότητα οι συμμετέχοντες στην έρευνα να δημιουργήσουν τις δικές τους επιχειρηματικές μονάδες, εάν είχαν ποτέ παρακολουθήσει προγράμματα επιχειρηματικότητας, ποια θα μπορούσαν να ήταν τα κίνητρα και τα αντικίνητρα δημιουργίας δικών τους επιχειρηματικών μονάδων στο μέλλον, ποιοι ήταν οι υποστηρικτικοί φορείς στην επιχειρηματικότητα των νέων στην Ελλάδα και ποια ήταν τα χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα. Στο Γράφημα 14 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με την πιθανότητα δημιουργίας της δικής τους επιχειρηματικής μονάδας στο μέλλον. Ειδικότερα, παρατηρώντας το παρακάτω γράφημα φαίνεται ότι το 45% των συμμετεχόντων στην έρευνα συμφώνησε ότι στο μέλλον θα ήθελε να δημιουργήσει τη δική του επιχειρηματική μονάδα. Με μικρή διαφορά και ίση με πέντε ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα ακολουθούσε το 40% του δείγματος το οποίο ανέφερε ότι δε γνώριζε εάν στο μέλλον θα ήθελε να δημιουργήσει τη δική του επιχειρηματική μονάδα. Από το σύνολο του δείγματος υπολείπεται ένα ποσοστό ίσο με το 15% του δείγματος το οποίο ανέφερε ότι δεν ήθελε να δημιουργήσει τη δική του επιχειρηματική μονάδα στο μέλλον.

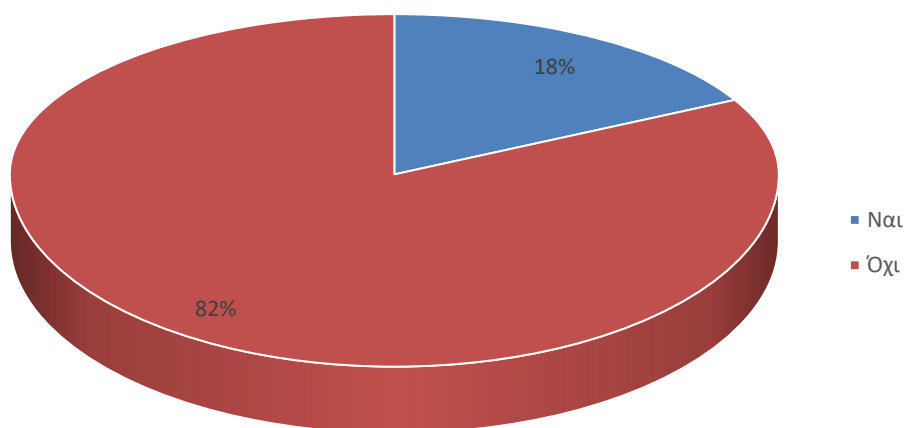
Γράφημα 14: Πιθανότητα δημιουργίας επιχείρησης στο μέλλον

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Στο Γράφημα 15 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις σχετικά με το εάν οι συμμετέχοντες στην έρευνα είχαν παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα επιχειρηματικότητας. Παρατηρώντας το γράφημα φαίνεται ότι το 82% του δείγματος δεν είχε παρακολουθήσει προγράμματα επιχειρηματικότητας, ενώ μόλις το 18% ανέφερε ότι είχε παρακολουθήσει αντίστοιχα προγράμματα.

Γράφημα 15: Παρακολούθηση προγραμμάτων επιχειρηματικότητας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Εφόσον σημαντικό ποσοστό του δείγματος της έρευνας ανέφερε ότι θα ήθελε να δημιουργήσει στο μέλλον τη δική του επιχειρηματική μονάδα, θεωρήθηκε χρήσιμο να διερευνηθούν τα κίνητρα για τη δημιουργία της. Από τις εκτιμήσεις που παρουσιάζονται στον Πίνακα 10 φαίνεται ότι η προσέλκυση ενδιαφέροντος από την πλευρά των μέσων μαζικής ενημέρωσης θα μπορούσε να αποτελέσει ένα μικρό κίνητρο (λίγο) για τη δημιουργία μίας επιχειρηματικής μονάδας (μέση τιμή= 2.41). Όλα τα υπόλοιπα στοιχεία τα οποία παρουσιάστηκαν μπορούσαν σε αρκετό βαθμό να αποτελέσουν κίνητρο για τους συμμετέχοντες ώστε να δημιουργήσουν στο μέλλον τη δική τους επιχειρηματική μονάδα. Ωστόσο, εκείνα τα στοιχεία τα οποία μπορούσαν να αποτελέσουν περισσότερο κίνητρο εξαιτίας του ότι η τιμή τους προσέγγισε την τιμή 4 (πολύ) ήταν ότι έπρεπε να αξιοποιηθούν κάποιες επιχειρηματικές ευκαιρίες (μέση τιμή= 3.97) και ότι έπρεπε να εισπραχθούν οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις (μέση τιμή= 3.91).

Πίνακας 10: Κίνητρα δημιουργίας επιχειρηματικής μονάδας

	Mean	Std. Deviation
A. Προσέλκυση ενδιαφέροντος από την πλευρά των μέσων μαζικής ενημέρωσης	2.41	0.979
B. Εντοπισμός ενός κενού στην αγορά	3.45	1.003
Γ. Επιρροή από το στενό οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον	3.47	0.938
Δ. Είσπραξη των χρηματοδοτικών ενισχύσεων	3.91	0.985
Ε. Αυτονομία εργασίας	3.60	0.917
ΣΤ. Εμπειρία και γνώση	3.67	0.923
Z. Γνωριμία με το επενδυτικό κοινό	3.40	0.977
H. Αποφυγή κατάστασης ανεργίας	3.87	0.847
Θ. Έμπνευση από άτομα του περιβάλλοντός μου που δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά	3.57	0.920
I. Ανάλυση ρίσκου (risklover)	3.22	1.122
K. Ανάδειξη των δεξιοτήτων	3.51	0.938
Λ. Διαθέσιμο εισόδημα για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας	3.79	0.947
M. Οικογενειακή επιχείρηση	3.62	1.019
N. Επιχειρηματικό κύρος	3.50	1.053
Ξ. Επιχειρηματικές ευκαιρίες που πρέπει να αξιοποιηθούν	3.97	0.956

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Από την άλλη πλευρά οι εκτιμήσεις για τη στάση των συμμετεχόντων στην έρευνα έναντι των αντικινήτρων δημιουργίας μίας επιχειρηματικής μονάδας παρουσιάζονται στον Πίνακα 11 που ακολουθεί. Από τον ακόλουθο πίνακα φαίνεται ότι τα αντικίνητρα τα οποία παρουσιάζονται σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα θα μπορούσαν να τους επηρεάσουν αρκετά στην πιθανότητα δημιουργίας μίας επιχειρηματικής μονάδας. Ωστόσο, υπήρξε ένα στοιχείο το οποί συγκέντρωσε

υψηλότερη βαθμολογία η οποία προσέγγιζε την τιμή 4 δείχνοντας ότι θα μπορούσε να αποτελέσει αντικίνητρο σε βαθμό πολύ. Αυτό το αντικίνητρο δημιουργίας επιχειρηματικής μονάδας για τους συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν η έλλειψη οικονομικών πόρων.

Πίνακας 11: Αντικίνητρα δημιουργίας επιχειρηματικής μονάδας

	Mean	Std. Deviation
A. Φορολογική επιβάρυνση	3.74	0.762
B. Περιορισμένη κερδοφορία	3.67	0.858
Γ. Απουσία γνώσης και εμπειρίας	3.50	0.789
Δ. Γραφειοκρατία	3.61	0.817
E. Ακατάλληλες συγκυρίες (οικονομική/υγειονομική κρίση)	3.79	0.809
ΣΤ. Δυσκολία αποδοχής νέων ιδεών από την αγορά	3.62	0.770
Z. Απουσία κρατικής υποστήριξης	3.81	0.792
H. Ανταγωνισμός	3.56	0.840
Θ. Απουσία γνωριμιών με επιχειρηματίες στο ρόλο του μέντορα	3.33	0.969
I. Απουσία ολοκληρωμένης πληροφόρησης	3.47	0.922
K. Ασφάλεια εξαρτημένης σχέσης εργασίας	3.54	0.866
Λ. Έλλειψη οικονομικών πόρων	3.91	0.797
M. Απουσία καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών	3.77	0.857

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Οι φορείς υποστήριξης της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα ήταν το επόμενο στοιχείο το οποίο εξετάστηκε από αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου. Από τον Πίνακα 12 που ακολουθεί φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι οι ενώσεις επιχειρηματιών, η εθνική κυβέρνηση, οι τράπεζες

αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση αναλάμβαναν αρκετά τον υποστηρικτικό ρόλο της νεανικής επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 12: Φορείς με υποστηρικτικό ρόλο στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα

	Mean	Std. Deviation
A. Τράπεζες	3.33	0.923
B. Κυβέρνηση	3.46	0.899
Γ. Τοπική αυτοδιοίκηση	3.15	0.801
Δ. Ενώσεις επιχειρηματιών	3.61	0.977

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

Το τελευταίο στοιχείο το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου ήταν τα χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην περίπτωση της ελληνικής πραγματικότητας. Από τον Πίνακα 13 που ακολουθεί φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι τα μικρο-δάνεια, οι εγγυήσεις, τα κεφάλαια συν-επένδυσης αλλά και τα δάνεια επιμερισμού ρίσκου θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν αρκετά από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα.

Πίνακας 13: Χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα

	Mean	Std. Deviation
A. Μικρό-δάνεια	3.48	0.833
B. Δάνεια επιμερισμού ρίσκου	3.20	0.821
Γ. Εγγυήσεις	3.45	0.922
Δ. Κεφάλαια συν-επένδυσης	3.33	0.890

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τη συγγραφέα της έρευνας

7. Συμπεράσματα

Η επιχειρηματικότητα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εθνική οικονομία κάθε χώρας, ιδιαίτερα στο πεδίο της απασχόλησης. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι η επιχειρηματικότητα μπορεί να αντιμετωπιστεί ως μία μορφή οικονομικής δραστηριότητας, σε αντίθεση με την εργασία. Το κάθε άτομο έχει τη δυνατότητα της επιλογής ανάμεσα σε μία μορφή οικονομικής δραστηριότητας ή της απασχόλησης ως αμειβόμενος εργάτης. Η διαφορά μεταξύ αυτών των δύο επιλογών είναι ότι όσοι επιλέγουν την επιχειρηματικότητα απολαμβάνουν τον κίνδυνο δημιουργίας κέρδους ή ζημίας, ενώ όσοι επιλέγουν την αμειβόμενη εργασία αντιμετωπίζουν μόνο την πρόκληση της απόλυσης. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η επιχειρηματικότητα έχει άμεση σύνδεση με την έξοδο των ατόμων από την αγορά εργασίας, γεγονός το οποίο υποδηλώνει ότι η αύξηση του επιπέδου της επιχειρηματικής δραστηριότητας μπορεί να οδηγήσει στη μείωση του ποσοστού της ανεργίας. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι στην περίπτωση της εξόδου από την αγορά εργασίας ο εν δυνάμει επιχειρηματίας μπορεί είτε να αποφασίσει να αξιοποιήσει μία ευκαιρία που ανακύπτει (επιχειρηματικότητα ευκαιρίας) είτε να αναγκαστεί να αναπτύξει επιχειρηματική δραστηριότητα (επιχειρηματικότητα ανάγκης).

Στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε μία προσπάθεια διερεύνησης ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας ανάγκης και της ανεργίας σε περιόδους κρίσης. Με αυτόν τον τρόπο θεωρήθηκε ότι θα ήταν εύκολο να καταγραφεί η στάση των ατόμων νεαρής ηλικίας έναντι της ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας εξαιτίας μίας ανάγκης που θα μπορούσε να ανακύψει. Αυτή η ανάγκη ήταν η έξοδος από την κατάσταση ανεργίας μέσω της ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, της επικαλούμενης επιχειρηματικότητας ανάγκης. Στην περίπτωση της Ελλάδας δεν έχουν πραγματοποιηθεί ανάλογες έρευνες οπότε μέσω της εκπόνησής της θεωρήθηκε ότι θα ήταν εύκολο να καλυφθεί αυτό το βιβλιογραφικό κενό. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι η έρευνα εστίαζε στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η οποία δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη και στην οποία καταγράφεται σημαντικό ποσοστό ανεργίας. Για αυτούς τους λόγους λοιπόν αποφασίστηκε η εκπόνηση αυτής της έρευνας μέσω της οποίας οι νέοι της περιφερειακών ενοτήτων της Δυτικής Μακεδονίας θα εξέφραζαν τη στάση τους αναφορικά με την πιθανότητα ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας σε περίπτωση ανάγκης.

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν άτομα νεαρής ηλικίας και συγκεκριμένα έως 24 ετών μεταξύ των οποίων με μικρή διαφορά υπερερούσαν οι άνδρες έναντι των γυναικών. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα είχαν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ή τη μαθητεία τους στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μεταξύ των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν μικρό το ποσοστό εκείνων οι οποίοι κατείχαν τίτλο μεταπτυχιακού ή διδακτορικού επιπέδου γεγονός το οποίο δεν αποτέλεσε έκπληξη. Αυτό οφείλονταν στο γεγονός ότι η ηλικία τους ήταν μικρή και ενδεχομένως ορισμένοι να μην είχαν προλάβει να ολοκληρώσουν τη βασική φοίτησή τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία του δείγματος βρισκόταν σε κατάσταση ανεργίας το διάστημα εκπόνησης της έρευνας ή απασχολούνταν με το καθεστώς του ιδιωτικού υπαλλήλου ή φοιτούσε σε κάποιο ίδρυμα της Τριτοβάθμια Εκπαίδευσης. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα είχε μικρή επαγγελματική προϋπηρεσία η οποία δεν ξεπερνούσε τα δύο έτη, γεγονός το οποίο συνάδει με τη μικρή ηλικία τους. Σε αυτό θα μπορούσε να προστεθεί και το ότι το νεαρό της ηλικίας συνδυαστικά με άλλους παράγοντες όπως η ανεργία ή η μη ολοκλήρωση των υποχρεώσεων των σπουδών των συμμετεχόντων στην έρευνα δεν τους άφηνε το περιθώριο να προχωρήσουν στη δημιουργία οικογένειας. Για αυτό και το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων στην έρευνα ανέφερε ότι ήταν άγαμο. Αναφορικά με την περιφερειακή ενότητα κατοικίας των συμμετεχόντων στην έρευνα η πλειοψηφία του κατοικούσε την Κοζάνη ακολουθώντας οι ενότητες των Γρεβενών και της Καστοριάς και έπειτα της Φλώρινας.

Οι συμμετέχοντες σε αυτήν την έρευνα διαφώνησαν αναφορικά με το γεγονός ότι στην Ελλάδα έχει παρατηρηθεί η δημιουργία καινοτόμων επιχειρηματικών μονάδων ή ότι όσες λειτουργούσαν προχωρούσαν σε υψηλή χρήση της τεχνολογίας. Επιπλέον, ένα άλλο στοιχείο διαφωνίας των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν ότι ο επιχειρηματικός τομέας της χώρας δεν ήταν ιδιαίτερα εξωστρεφής. Από αυτό το σημείο φαίνεται ότι η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα δεν αποτελεί έναν ιδιαίτερα ανεπτυγμένο τομέα από την οπτική της καινοτομίας, της τεχνολογίας και της δημιουργικότητας. Οι Έλληνες επιχειρηματίες ενδεχομένως να συνεχίζουν τη λειτουργία των οικογενειακών επιχειρήσεων χωρίς να ενδιαφέρονται να τις εξελίσουν περισσότερο. Έτσι, οι συμμετέχοντες στην έρευνα τήρησαν μία ουδέτερη στάση έναντι του εάν οι Έλληνες επιχειρηματίες επέλεξαν την επιχειρηματική

δραστηριότητα στην περίπτωση όπου εντόπιζαν κάποια επιχειρηματική ευκαιρία. Με παρόμοιο τρόπο ανέφεραν ότι δεν ήταν σίγουροι εάν οι Έλληνες επέλεγαν την επιχειρηματική δραστηριότητα σε μία προσπάθεια βιοπορισμού τους. Αυτό ίσως οφείλονταν στο γεγονός ότι δεν υπήρχαν αρκετές επιχειρηματικές ευκαιρίες ή παρουσιάζονταν εμπόδια γραφειοκρατίας ή χρηματοδότησης που δεν τους επέτρεπαν να δραστηριοποιηθούν σε αυτόν τον τομέα. Εφόσον σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα δεν ήταν τόσο ανεπτυγμένη δεν αποτέλεσε έκπληξη το γεγονός ότι διαφώνησαν σχετικά με ότι οι επικρατέστεροι τύποι Ελλήνων επιχειρηματιών ήταν εκείνοι των νέων επιχειρηματιών ή των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων. Από την άλλη πλευρά τήρησαν μία ουδέτερη στάση έναντι του ότι οι τύποι επιχειρηματιών που επικρατούσαν στην Ελλάδα ήταν εκείνοι των επίδοξων επιχειρηματιών ή των καταξιωμένων επιχειρηματιών.

Η όποια μορφή επιχειρηματικότητας αναβίωνε στην Ελλάδα ήταν πιθανότερο να ανήκει στον τριτογενή τομέα παραγωγής και όχι στον πρωτογενή τομέα παραγωγή ή στο δευτερογενή τομέα παραγωγής. Αυτό το γεγονός θα μπορούσε να προκαλέσει τη σκέψη των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής καθώς η Ελλάδα είναι μία χώρα η οποία διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα ως προς την αναβίωση της επιχειρηματικότητας του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Ο εν λόγω τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την κάλυψη των απαραίτητων αναγκών των πολιτών αλλά και της βελτίωσης της δυναμικής των εξαγωγών της χώρας. Παρόλα αυτά οι Έλληνες δε στρέφονται προς την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον πρωτογενή τομέα παραγωγής αλλά εστιάζουν στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Αυτό το γεγονός σε συνδυασμό με το ότι δεν επικρατεί η καινοτομία στον επιχειρηματικό τομέα θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι Έλληνες επιχειρηματίες προχωρούσαν στη μίμηση λειτουργίας άλλων επιχειρηματικών μονάδων χωρίς να επενδύουν σημαντικά.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα έκριναν ότι οι λόγοι για τους οποίους θα μπορούσε να επηρεαστεί αρκετά η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα ήταν η προώθηση κυβερνητικών προγραμμάτων στήριξης, η πρόσβαση σε υποδομές και η υφιστάμενη φορολογική πολιτική, η εμπειρία και γνώση, η έρευνα και ανάπτυξη, η μελλοντική επιχειρηματική δυναμική, η παρούσα επιχειρηματική δυναμική, η γραφειοκρατία και ακαμψία του εθνικού συστήματος, η στάση των Ελλήνων έναντι της επιχειρηματικότητας, η πιθανότητα αποτυχίας και ο βαθμός της εθνικής ανάπτυξης. Στον αντίποδα, οι παράγοντες εκείνοι οι οποίοι θα μπορούσαν να

επηρεάσουν λίγο ή καθόλου την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας από τους Έλληνες ήταν το επίπεδο της περιφερειακής ανάπτυξης ή το επίπεδο ανάπτυξης της τοπικής κοινωνίας και οι τοπικοί ή οι πολιτιστικοί παράγοντες. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε και το στοιχείο της ανεργίας το οποίο θα μπορούσε να στρέψει ένα νέο στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα φάνηκε ότι συμφωνούσαν ότι μία επιχειρηματική ευκαιρία ή η μελλοντική επιχειρηματική δυναμική θα μπορούσαν ίσως να αποτελέσουν τους κυριότερους μεταξύ των λόγων στροφής ενός νέου ανέργου στην ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής μονάδας. Φαίνεται λοιπόν ότι οι συμμετέχοντες σε αυτήν την έρευνα για πολλοστή φορά τόνισαν την αδυναμία της ελληνικής επιχειρηματικότητας ως προς την καινοτομία και την αξιοποίηση ευκαιριών.

Κάποιοι άλλοι παράγοντες οι οποίοι ήταν αρκετά ικανοί ώστε να στρέψουν έναν άνεργο νέο προς την ανάπτυξη μίας νέας επιχειρηματικής μονάδας στην Ελλάδα ήταν το επίπεδο της ανάπτυξης της χώρας ή το επίπεδο περιφερειακής ανάπτυξης, η αλλαγή της εργασίας ή η σχέση μεταξύ των ωρών εργασίας και των αποδοχών που μπορεί να ήταν δυσανάλογη. Επιπλέον, κάποιος ακόμη λόγος θα μπορούσε να ήταν η πίστη ότι με την ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής μονάδας θα οδηγούσε στην επίτευξη υψηλότερων αποδοχών. να πετύχουν υψηλότερες αποδοχές, η καλύτερη ασφαλιστική κάλυψη, το καθεστώς εργασίας αλλά και οι ώρες εργασίας και τέλος η πιθανότητα αποτυχίας. Κάνοντας αναφορά στην πιθανότητα ένας άνεργος να αναπτύξει μία επιχειρηματική μονάδα, οι συμμετέχοντες στην έρευνα έπρεπε επίσης να προσδιορίσουν τους παράγοντες εκείνους που θα ήταν ικανοί να επηρεάσουν την αύξηση του ποσοστού της ανεργίας στην Ελλάδα. Οι κυριότεροι παράγοντες επηρεασμού ήταν η ισχύουσα νομοθεσία και η κυβερνητική πολιτική καθώς επίσης και η απουσία προγραμμάτων που θα ήταν δυνατό να στηρίζουν το ανθρώπινο δυναμικό των επιχειρήσεων. Από αυτό το σημείο θα μπορούσε κανείς να αντιληφθεί ότι οι συμμετέχοντες σε αυτήν την έρευνα έδειχναν ότι η εθνική κυβέρνηση της Ελλάδας δε μεριμνούσε για τους ανέργους της.

Επιπρόσθετα, κάποιοι άλλοι παράγοντες οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρκετά την πιθανότητα αύξησης του ποσοστού ανεργίας ήταν το χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, το χαμηλό επίπεδο ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών από τους καταναλωτές ίσως εξαιτίας του χαμηλού εισοδήματος και του χαμηλού επιπέδου επενδύσεων και οι αλληπάλληλες αναστολές λειτουργίας των

επιχειρηματικών μονάδων είτε οριστικά είτε μόνιμα. Αυτό το γεγονός θα μπορούσε να οφείλονταν είτε στην παρατεταμένη ύφεση της εθνικής οικονομίας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης είτε λόγω της εκδήλωσης της πρόσφατης υγειονομικής κρίσης. Ειδικά στη δεύτερη περίπτωση, η επιβολή μέτρων προστασίας του πληθυσμού από τη διασπορά του νέου κορωνοϊού είχε ως αποτέλεσμα αρκετές επιχειρηματικές μονάδες να αναστείλουν τη λειτουργία τους και έτσι να μείνουν άνεργοι μόνιμα ή παροδικά αρκετοί εργαζόμενοι. Ως εκ τούτου η ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού από τις επιχειρηματικές μονάδες ήταν περιορισμένη και μπορούσε να επηρεαστεί το ποσοστό της ανεργίας και τέλος το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των επιχειρηματικών μονάδων και κυρίως των νέων.

Σε συνέχεια των παραπάνω οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι το ποσοστό ανεργίας μίας χώρας όπως για παράδειγμα της Ελλάδας σχετίζονταν αρκετά με το επίπεδο επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αυτό θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως μία κατάσταση στην οποία η ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας θα μπορούσε να βελτιώσει το επίπεδο απασχόλησης της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και έτσι το ποσοστό της ανεργίας της Ελλάδας να μειωθεί. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες σε αυτήν την έρευνα ανέφεραν ότι οι νέοι, άνεργοι Έλληνες δεν ενθαρρύνονταν ώστε να ξεκινήσουν νέα επιχειρηματική δραστηριότητα. Αυτό θα μπορούσε να οφείλονταν στο γεγονός ότι η κατάσταση η οποία επικρατούσε στην Ελλάδα ήταν τεταμένη από οικονομικής και πολιτικής σκοπιάς με αποτέλεσμα οι νέοι να μην αισθάνονταν σίγουροι να αναλάβουν ένα τέτοιο εγχείρημα. Σε αυτό το γεγονός πρέπει να προστεθεί και ότι οι συμμετέχοντες σε αυτήν την έρευνα τόνισαν αρκετές φορές ότι το επίπεδο ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα ήταν χαμηλό και δεν αναλάμβανε εύκολα κανένας την ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών. Για αυτούς τους λόγους ένας νέος άνεργος δε θα μπορούσε να αισθάνεται αυτοπεποίθηση ως προς την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας η οποία δε θα διέφερε από τις ήδη υπάρχουσες. Σε όλα τα παραπάνω θα μπορούσε να προστεθεί επίσης και το ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα δε στήριζε τη νεανική επιχειρηματικότητα αλλά ούτε και τους ανέργους.

Ένα ακόμη χρήσιμο στοιχείο το οποίο πρέπει να παρουσιαστεί σχετικά με τους συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν ότι με μικρή διαφορά τόνισαν ότι θα ήθελαν να δημιουργήσουν μία νέα επιχειρηματική μονάδα στο μέλλον ή δε γνώριζαν εάν ήθελαν

να πετύχουν κάτι αντίστοιχο. Η γνώση τους σχετικά με την επιχειρηματικότητα πιθανότατα να πήγαζε από βιωματική γνώση καθώς δεν είχαν καταφέρει να παρακολουθήσουν αντίστοιχα προγράμματα. Τα κυριότερα κίνητρα για τη δημιουργία μίας νέας επιχειρηματικής μονάδας ήταν οι επιχειρηματικές ευκαιρίες οι οποίες θα ήταν καλό να αξιοποιηθούν ή ο εντοπισμός κάποιου κενού στον επιχειρηματικό τομέα το οποίο θα ήταν καλό να καλυφθεί μέσω της δικής τους δραστηριότητας. Αντίστοιχα, κίνητρο θα μπορούσε να αποτελέσει η δυνατότητα είσπραξης των χρηματοδοτικών ενισχύσεων. Σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη μνεία καθώς σε κάποιες περιπτώσεις θα μπορούσαν να φανούν επιτήδριοι επιχειρηματίες οι οποίες θα ήθελαν μόνο να καρπωθούν τις ενισχύσεις χωρίς να ενδιαφέρονται για την ουσιαστική ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Ένα ακόμη κίνητρο θα μπορούσε να ήταν το διαθέσιμο εισόδημα του δυνητικού επιχειρηματία οποίος επιθυμούσε την έναρξη δραστηριότητας, η αποφυγή της μακράς περιόδου ανεργίας, η εμπειρία και η γνώση, η αυτονομία της εργασίας όπως και η ανάδειξη των δεξιοτήτων του νέου επιχειρηματία.

Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι το κύρος το οποίο προσδίδει η έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο, ενώ η συνέχιση της λειτουργίας μίας οικογενειακής επιχειρηματικής μονάδας αποτελούσε ένα ακόμη κίνητρο για τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Σε αντίστοιχες περιπτώσεις θα μπορούσε να παρατηρηθεί και ένας βαθμός επιρροής από το στενό οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον προς αυτήν την κατεύθυνση. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα σημείωσαν ότι κίνητρο ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας θα μπορούσε να αποτελέσει η έμπνευση από άτομα του οικείου περιβάλλοντός τους ή η επιθυμία γνωριμίας με επενδυτικό κοινό. Άλλα κίνητρα όχι και τόσο σημαντικά για τους συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν η ανάληψη ρίσκου αλλά και η προσέλκυση του ενδιαφέροντός τους από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αναφορικά με τα αντικίνητρα τα οποία ήταν αποτρεπτικά για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας από ένα νέο άνεργο στην Ελλάδα τονίστηκε πάλι η απουσία οικονομικών πόρων, η απουσία κρατικής υποστήριξης, οι ακατάλληλες συγκυρίες λόγω της οικονομικής ύφεσης της οικονομικής και της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η απουσία καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών και η φορολογική επιβάρυνση των επιχειρηματικών μονάδων.

Πλέον όλων των παραπάνω κάποια ακόμη αντικίνητρα για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας από τους νέους ανέργους της Ελλάδας ήταν το περιορισμένο εύρος κερδοφορίας. Αυτό θα μπορούσε να συνδυαστεί με την υψηλή φορολογική επιβάρυνση των επιχειρηματικών μονάδων το οποίο αναφέρθηκε προηγουμένως. Συνεχίζοντας με την παρουσίαση των αντικινήτρων κάποια ακόμη ήταν η απουσία γνώσης αλλά και εμπειρίας, η υψηλή γραφειοκρατία, η δυσκολία αποδοχής των νέων στην αγορά, ο υψηλός ανταγωνισμός, η απουσία γνωριμιών με επιχειρηματίες οι οποίοι θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μέντορες, η απουσία ολοκληρωμένης πληροφόρησης και η ασφάλεια της εξαρτημένης σχέσης της εργασίας. Αναφορικά με τους φορείς οι οποίοι θα μπορούσαν να υποστηρίξουν με κάποιο τρόπο την επιχειρηματικότητα των νέων στην Ελλάδα ήταν οι ενώσεις επιχειρηματιών, η εθνική κυβέρνηση, οι τράπεζες αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση. Ολοκληρώνοντας, τα χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία θα ήταν δυνατό να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην περίπτωση της Ελλάδας ήταν τα μικρο-δάνεια, οι εγγυήσεις, τα κεφάλαια συν-επένδυσης και τα δάνεια επιμερισμού του ρίσκου.

Με την ολοκλήρωση του παρόντος ερευνητικού πονήματος έγιναν γνωστές οι στάσεις των νέων ατόμων έναντι της επιχειρηματικότητας ανάγκης και της ανεργίας. Από την ανάλυση που προηγήθηκε αποδείχθηκε ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούσαν ότι η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα αποτελεί έναν τρόπο αξιοποίησης ευκαιριών για την υλοποίηση καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών. Η επιλογή της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας αποτελούσε έναν τρόπο βιοπορισμού των Ελλήνων, ενώ οι επιχειρηματικές ευκαιρίες και η μελλοντική επιχειρηματική δυναμική αποτελούσαν τους κυριότερους λόγους στροφής ενός ανέργου στην ανάπτυξη μίας επιχειρηματικής ιδέας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα δυναμικό θέμα και συνεχώς εξελισσόμενο, γεγονός το οποίο οδηγεί στην ανάγκη συνέχισης αυτής της έρευνας και στο μέλλον. Έτσι, η έρευνα θα μπορούσε να συνεχιστεί στο μέλλον μέσω της γεωγραφικής διεύρυνσης του δείγματος και σε άλλες ελληνικές περιφέρειες. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να συγκροτηθεί ένα ακόμη πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα με τους συμμετέχοντες να προέρχονται από περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, περισσότερο εύπορες και με καλύτερες ευκαιρίες. Αυτό το γεγονός θα μπορούσε να αποτελέσει και έναν τρόπο σύγκρισης του βαθμού ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας μεταξύ διαφορετικών

ελληνικών περιφερειών ή της στάσης νέων ατόμων με διαφορετικές προσλαμβάνουσες.

8. Βιβλιογραφία

- Acs, Z. J., & Varga, A. (2005). Entrepreneurship, agglomeration and technological change. *Small Business Economics*, 24(3), 323-334.
- Alvarez, S. A., & Barney, J. B. (2007). Discovery and creation: Alternative theories of entrepreneurial action. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 1(1-2), 11-26.
- Andersson, P., & Wadensjö, E. (2007). Do the unemployed become successful entrepreneurs? *International Journal of Manpower*, 28(7), 604-626.
- Atkinson, A., Piketty, T., & Saez, E. (2011). Top Incomes in the Long Run of History. *Journal of Economic Literature*, 49, 3-71.
- Audretsch, D. B., Carree, M. A., Van Stel, A. J., & Thurik, A. R. (2005). *Does Self employment Reduce Unemployment?* Jena: Max Planck Institute of Economics.
- Beugelsdijk, S. (2007). Entrepreneurial culture, regional innovativeness and economic growth. *Journal of Evolutionary Economics*, 17, 187-210.
- Binder, M., & Coad, A. (2013). Life satisfaction and self-employment: a matching approach. *Small Business Economics*, 40(4), 1009-1033.
- Block, J., & Sandner, P. (2009). Necessity and opportunity entrepreneurs and their duration in self-employment: evidence from German micro data. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 9(2), 117-137.
- Block, J., & Wagner, M. (2010). Necessity and opportunity entrepreneurs in Germany: characteristics and earnings differentials. *Schmalenbach Business Review*, 62, 154-174.
- Braggion, F., Dwarkasing, M., & Ongena, S. (2018). Household wealth inequality, entrepreneurs' financial constraints, and the great recession: Evidence from the Kauffman Firm Survey. *Small Business Economics*, 50, 533-543.
- Caliendo, M., & Kritikos, A. (2009). *I Want to, But I Also Need to" - Start-Ups Resulting from Opportunity and Necessity*. IZA Discussion paper series, 4661.

- Caliendo, M., & Kritikos, A. S. (2010). Start-ups by the unemployed: characteristics, survival and direct employment effects. *Small Business Economics*, 35(1), 71-92.
- Chigunta, F. (2002). *Youth Entrepreneurship: Meeting the Key Policy Challenges*. Education Development Center.
- Cope, J. (2011). Entrepreneurial learning from failure: An interpretative phenomenological analysis. *Journal of Business Venturing*, 26(6), 604-662.
- Cromie, S. (2000). Assessing entrepreneurial inclinations: some approaches and empirical evidence. Στο E. C. M. Frese, *Psychological approaches to entrepreneurship* (Τόμ. 9, σσ. 7-30).
- Cuervo, A., Ribeiro, D., & Roig, S. (2021). Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective. Introduction. *Entrepreneurship*, 1-20.
- Dencker, J. C., Gruber, M., & Shah, S. K. (2009). Pre-entry knowledge, learning, and the survival of new firms. *Organization Science*, 20(3), 516-537.
- European Commission. (2014). *Financial Instruments for ESIF Programmes 2014-2020. A short reference guide for Managing Authorities*. Belgium: European Commission.
- Fritsch, M., & Schröter, A. (2009). Are more start-ups really better? Quantity and quality of new businesses and their effect on regional development. *Jena economic research papers*, 2009(070), 1-33.
- Giacomin, O., Janssen, F., Guyot, J. I., & Lohest, O. (χ.χ.). Opportunity and/or necessity entrepreneurship? The impact of the socio-economic characteristics of entrepreneurs. *MPRA Paper 29506*, 1-42.
- Giotopoulos, I., Kontolaimou, A., & Tsakanikas, A. (2017). Drivers of high-quality entrepreneurship: what changes did the crisis bring about? *Small Business Economics*, 48, 913-930.
- Gray, C. (2002). Entrepreneurship, resistance to change and growth in small firms. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 9(1), 61-72.

- Hayton, J., & Cacciotti, G. (2014). Culture and entrepreneurship: empirical evidence for direct and indirect effects. Στο A. Fayolle, *Handbook of Research on Entrepreneurship. What we know and what we need to know* (σσ. 147-167). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Henrekson, M., & Sanandaji, T. (2013). Small business activity does not measure entrepreneurship. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, *111*(5), 1760-1765.
- Hessels, J., van Gelderen, M., & Thurik, R. (2008). Entrepreneurial aspirations, motivations, and their drivers. *Small Business Economics*, *31*, 323-339.
- Karayiannis, A. D. (2008). The marshallian entrepreneur. *History of Economic Ideas*, *17*(3), 75-102.
- Korobov, S. A., Moseyo, V. O., Epinina, V. S., Marusinina, E. Y., & Korobova, S. I. (2019). Development of entrepreneurial skills in the innovation sector. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, *483*, 1-6.
- Lassen, A. H., Gertsen, F., & Riis, J. O. (2006). The nexus of corporate entrepreneurship and radical innovation. *Creativity & Innovation Management*, *15*(4), 359-372.
- Llisteri, J. J., Kantis, H., Angelelli, P., & Tejerina, L. (2006). *Is Youth Entrepreneurship a Necessity or an Opportunity? A First Exploration of Household and New Enterprise Surveys in Latin America*. Washington: Inter-American Development Bank.
- Malerba, F., & McKelvey, M. (2020). Knowledge-intensive innovative entrepreneurship integrating Schumpeter, evolutionary economics, and innovation systems. *Small Business Economics*, *54*, 503-522.
- Maritz, A. (2004). New Zealand necessity entrepreneurs. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, *1*(3), 255-264.
- McGrath, G. R., & MacMillan, J. (2000). *Entrepreneurial Mindset: Strategies for Continuously Creating Opportunity in an Age of Uncertainty*. Brighton, MA: Harvard Business School Press Books.

- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firm. *Management Science*, 29(7), 770-791.
- OECD. (2001). *Putting the Young in Business: Policy Challenges for Youth Entrepreneurship, The LEED Programme*. Paris: Territorial Development Division. Paris: OECD.
- Park, C. (2017). A study on effect of entrepreneurship on entrepreneurial intention. Focusing on ICT majors. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 11(2), 159-170.
- Pathak, S., & Muralidharan, E. (2018). Economic Inequality and Social Entrepreneurship. *Business & Society*, 57, 1150-1190.
- Pinillos, M. J., & Reyes, L. (2011). Relationship between individualist–collectivist culture and entrepreneurial activity: evidence from Global Entrepreneurship Monitor data. *Small Business Economics*, 37(1), 23-37.
- Prince, S., Chapman, S., & Cssey, P. (2021). The definition of entrepreneurship: is it less complex than we think? *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Reserach*, 27(9), 26-47.
- Reynolds, P., Camp, M., Bygrave, W., Autio, E., & Hay, M. (2022). *Global entrepreneurship monitor 2001 Executive Report*. London: Technical report, Babson College and London Business School.
- Sánchez, C., & de Paz, M. A. (2016). Desigualdad y pobreza en la Gran Recesión. Diferencias entre los países de la UE. *Revista de Economía Mundial*, 44, 93-125.
- Santarelli, E., & Vivarelli, M. (2007). Entrepreneurship and the process of firms' entry, survival and growth. *Industrial and Corporate Change*, 16(3), 455-488.
- Schjoedt, L., & Shaver, K. G. (2007). Deciding on an Entrepreneurial Career: A Test of the Pull and Push Hypotheses Using the Panel Study of Entrepreneurial Dynamics Data1. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31(5), 733-752.
- Stephan, U., & Uhlaner, L. M. (2010). Performance-based vs socially supportive culture: A cross-national study of descriptive norms and entrepreneurship. *Journal of International Business Studies*, 41(8), 1347-1364.

- Stephan, U., Uhlaner, L. M., & Stride, C. (2014). Institutions and Social Entrepreneurship: The Role of Institutional Voids, Institutional Support, and Institutional Configurations. *Journal of International Business Studies*, 46, 308-331.
- Stevenson, H. H., & Jarillo, J. C. (1990). A Paradigm of Entrepreneurship: Entrepreneurial Management. *Special Issue: Corporate Entrepreneurship*, 11, 17-27.
- Thurik, R., & Wennekers, S. (2004). Entrepreneurship, small business and economic growth. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 11(1), 140-149.
- Thurik, R., Carree, M., van Stel, A., & Audretsch, D. (2008). Does self-employment reduce unemployment? *Journal of Business Venturing*, 23, 673-686.
- Ulijn, J., & Brown, T. (2014). *Innovation, entrepreneurship and culture, a matter of interaction between technology, progress and economic growth? An introduction*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Veciana, M. J. (2007). Entrepreneurship as a Scientific Research Programme. Στο R. D. Cuervo Á., *Entrepreneurship. Concepts, Theory and Perspective* (σσ. 23-71). Heidelberg, Berlin: Springer.
- Wennekers, S., & Thurik, R. (1999). Linking Entrepreneurship and Economic Growth. *Small Business Economics*, 13(1), 27-56.
- Βογιαντζή, Φ. (2022). *Ανεργία και επιχειρηματικότητα ανάγλυφ σε περιόδους κρίσης*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών. (2018). *Ετήσια Έκθεση Επιχειρηματικότητας*. Αθήνα: Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών.
- Ιωαννίδης, Σ. (2001). *Επιχείρηση και επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κοντός, Π. (2017). *Επιχειρηματικότητα και ανεργία στην Ελλάδα*. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Ρέκκας, Τ. Ι. (2015). Χρηματοδοτικά εργαλεία για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση, η ελληνική εμπειρία μέχρι σήμερα: διαπιστώσεις, συμπεράσματα, προτάσεις. *e-Journal of Science & Technology*, 1-46.

ΣΕΣΜΑ. (2014). *Χρηματοδότηση μέσω καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων στη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020*. Αθήνα: ΣΕΣΜΑ.

Τράπεζα της Ελλάδας. (2014). *Νομισματική Πολιτική: Ενδιάμεση Έκθεση*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδας.

Παράρτημα

I. Ερευνητικό εργαλείο

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αγαπητή συμμετέχουσα/Αγαπητέ συμμετέχοντα,

Στα πλαίσια ολοκλήρωσης των Μεταπτυχιακών Σπουδών μου στο πρόγραμμα «...» του Τμήματος (...) του Πανεπιστημίου (...), εκπονώ τη διπλωματική εργασία μου με τίτλο «Ανεργία και επιχειρηματικότητα ανάγκης με τη χρήση των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων σε περιόδους κρίσης». Μέσω αυτής της έρευνας πρόκειται να καταγραφεί η σχέση μεταξύ αυτών των δύο σημαντικών μεταβλητών (ανεργία, επιχειρηματικότητα) και να διερευνηθεί η πιθανότητα χρήσης των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας κυρίως από τους νέους στην Ελλάδα. Για το λόγο αυτό η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι σημαντική, ενώ πρέπει να γνωρίζετε ότι η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι ανώνυμη και δε διαρκεί περισσότερο από 15 λεπτά. Τα δεδομένα τα οποία θα συγκεντρωθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς εκπόνησης της παρούσας έρευνας και δε θα δημοσιευθούν. Τέλος, σε περίπτωση που δεχτείτε τη συμμετοχή σας στην έρευνα μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου σε περίπτωση που δεν κατανοήσετε κάποιο στοιχείο ή επιθυμείτε την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Ευχαριστώ για το χρόνο σας,

Με εκτίμηση

Τσιώγκα Ελένη

Στοιχεία επικοινωνίας: Ltsioga@yahoo.com

Επιβλέπων της έρευνας και ενήμερος για τη διανομή του ερωτηματολογίου είναι ο Δρ. Σπινθηρόπουλος Κωνσταντίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής

A. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1. Φύλο

Άνδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

20 ετών έως 22 ετών

22 ετών έως 24 ετών

3. Μορφωτικό επίπεδο

Υποχρεωτική Εκπαίδευση

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Μεταπτυχιακό

Διδακτορικό

Άλλο .....

4. Επαγγελματική κατάσταση

Άνεργος/η

Δημόσιος Υπάλληλος

Ιδιωτικός Υπάλληλος

Ελεύθερος επαγγελματίας

Άλλο .....

5. Συνολική επαγγελματική προϋπηρεσία έως σήμερα

0 έως 2 έτη

3 έως 5 έτη

6 έτη και άνω

6. Μέγιστο χρονικό διάστημα όπου βρεθήκατε σε κατάσταση ανεργίας

0 έως 6 μήνες

6 μήνες έως 12 μήνες

13 μήνες έως 18 μήνες

19 μήνες έως 24 μήνες

25 μήνες και άνω

7. Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος/η

Έγγαμος/η

Διαζευγμένος/η

Χήρος/α

Σύμφωνο συμβίωσης

Άλλο .....

8. Περιφερειακή Ενότητα κατοικίας

Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών

Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς

Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης

Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας

B. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

9. Σημειώστε το βαθμό διαφωνίας ή συμφωνίας σας στις παρακάτω προτάσεις σχετικά με την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερος/η	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Α. Ένα σημαντικό μέρος του ελληνικού πληθυσμού επιλέγει να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά επειδή έχει αντιληφθεί κάποια ουσιαστική ευκαιρία ⁴					
Β. Ένα σημαντικό μέρος του ελληνικού πληθυσμού επιλέγει να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά επειδή πρέπει να βιοποριστεί ⁵					
Γ. Στην Ελλάδα εντοπίζεται ένα υψηλό επίπεδο καινοτόμων επιχειρήσεων					
Δ. Στην Ελλάδα παρατηρείται ένα υψηλό επίπεδο χρήσης της τεχνολογίας στον επιχειρηματικό τομέα					
Ε. Στην Ελλάδα παρατηρείται ένα ιδιαίτερα σημαντικό επίπεδο εξωστρέφειας του επιχειρηματικού τομέα					

10. Σημειώστε το βαθμού παρουσίας κάθε ενός από τους παρακάτω τύπους επιχειρηματιών στην Ελλάδα

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Α. Νέοι επιχειρηματίες					
Β. Επίδοξοι επιχειρηματίες					
Γ. Πρώιμη επιχειρηματικότητα ή επιχειρηματικότητα των αρχικών σταδίων					
Δ. Καταξιωμένοι επιχειρηματίες					

11. Στην περίπτωση της Ελλάδας η επιχειρηματικότητα εστιάζει

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Α. Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής					
Β. Στο δευτερογενή τομέα παραγωγής					
Γ. Στον τριτογενή τομέα παραγωγής					

⁴ Επιχειρηματικότητα ευκαιρίας

⁵ Επιχειρηματικότητα ανάγκης

12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A. Τοπικοί ή πολιτιστικοί παράγοντες					
B. Βαθμός ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας					
Γ. Βαθμός περιφερειακής ανάπτυξης					
Δ. Βαθμός εθνικής ανάπτυξης					
E. Γραφειοκρατία και ακαμψία του εθνικού συστήματος					
ΣΤ. Υφιστάμενη φορολογική πολιτική					
Z. Στάση Ελλήνων έναντι της επιχειρηματικότητας					
H. Προώθηση κυβερνητικών προγραμμάτων στήριξης					
Θ. Πρόσβαση σε υποδομές					
I. Έρευνα και ανάπτυξη					
K. Παρούσα επιχειρηματική δυναμική					
Λ. Μελλοντική επιχειρηματική δυναμική					
M. Πιθανότητα αποτυχίας					
N. Εμπειρία και γνώση					

13. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A. Χαμηλή ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού από τις επιχειρήσεις					
B. Χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των επιχειρήσεων, ειδικά των νέων επιχειρήσεων					
Γ. Χαμηλό επίπεδο ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών από τους καταναλωτές					

Δ. Αναστολή λειτουργίας των επιχειρήσεων (οριστική ή προσωρινή)					
Ε. Χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού					
ΣΤ. Αδυναμία πρακτικής εξάσκησης του ανθρώπινου δυναμικού					
Ζ. Ισχύουσα νομοθεσία και κυβερνητική πολιτική					
Η. Απουσία προγραμμάτων στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού					

14. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Α. Καθεστώς εργασίας					
Β. Ώρες εργασίας					
Γ. Υψηλότερες αποδοχές					
Δ. Σχέση ανάμεσα στις ώρες εργασίας και στις αποδοχές					
Ε. Επιχειρηματική ευκαιρία					
ΣΤ. Περιφερειακή ανάπτυξη					
Ζ. Εθνική ανάπτυξη					
Η. Ασφαλιστική κάλυψη και υψηλότερες παροχές					
Θ. Αλλαγή εργασίας					
Λ. Μελλοντική επιχειρηματική δυναμική					
Μ. Πιθανότητα αποτυχίας					

15. Θεωρείτε ότι το επίπεδο της ανεργίας μίας χώρας, όπως της Ελλάδας, έχει άμεση σχέση με το επίπεδο της επιχειρηματικής της δραστηριότητας;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

16. Θεωρείτε ότι η επιχειρηματικότητα θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του επιπέδου της απασχόλησης στην Ελλάδα, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας;

- Καθόλου

- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

17. Θεωρείτε ότι η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα θα μπορούσε να οδηγήσει στη μείωση του ποσοστού της ανεργίας;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

18. Θεωρείτε ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα λειτουργεί προς την κατεύθυνση στήριξης των νέων επιχειρηματιών;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

19. Το θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τη στήριξη των ανέργων στην Ελλάδα, θεωρείτε ότι είναι ικανοποιητικό;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

20. Θεωρείτε ότι οι νέοι (άνεργοι) Έλληνες, ενθαρρύνονται ώστε να αρχίσουν επιχειρηματική δραστηριότητα;

- Καθόλου
 Λίγο
 Αρκετά
 Πολύ
 Πάρα Πολύ

Γ. ΕΝΑΡΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

20. Υπάρχει πιθανότητα στο μέλλον να δημιουργήσετε τη δική σας επιχείρηση;

- Ναι
 Όχι
 Δε γνωρίζω

21. Έχετε παρακολουθήσει ποτέ προγράμματα επιχειρηματικότητας;

- Ναι
 Όχι

22. Ποια θα μπορούσαν να είναι τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής επιχείρησης στο μέλλον;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Α. Προσέλκυση ενδιαφέροντος από την πλευρά των μέσων μαζικής ενημέρωσης					
Β. Εντοπισμός ενός κενού στην αγορά					
Γ. Επιρροή από το στενό οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον					
Δ. Είσπραξη των χρηματοδοτικών ενισχύσεων					
Ε. Αυτονομία εργασίας					

ΣΤ. Εμπειρία και γνώση					
Z. Γνωριμία με το επενδυτικό κοινό					
Η. Αποφυγή κατάστασης ανεργίας					
Θ. Έμπνευση από άτομα του περιβάλλοντός μου που δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά					
Ι. Ανάλυση ρίσκου (risklover)					
Κ. Ανάδειξη των δεξιοτήτων					
Λ. Διαθέσιμο εισόδημα για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας					
Μ. Οικογενειακή επιχείρηση					
Ν. Επιχειρηματικό κύρος					
Ξ. Επιχειρηματικές ευκαιρίες που πρέπει να αξιοποιηθούν					

23. Ποια θα μπορούσαν να είναι τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής επιχείρησης στο μέλλον;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A. Φορολογική επιβάρυνση					
B. Περιορισμένη κερδοφορία					
Γ. Απουσία γνώσης και εμπειρίας					
Δ. Γραφειοκρατία					
Ε. Ακατάλληλες συγκυρίες (οικονομική/υγειονομική κρίση)					
ΣΤ. Δυσκολία αποδοχής νέων ιδεών από την αγορά					
Z. Απουσία κρατικής υποστήριξης					
Η. Ανταγωνισμός					
Θ. Απουσία γνωριμιών με επιχειρηματίες στο ρόλο του μέντορα					
Ι. Απουσία ολοκληρωμένης πληροφόρησης					
Κ. Ασφάλεια εξαρτημένης σχέσης εργασίας					
Λ. Έλλειψη οικονομικών πόρων					
Μ. Απουσία καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών					

24. Ποιοι φορείς πρέπει να έχουν υποστηρικτικό ρόλο στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A. Τράπεζες					

B. Κυβέρνηση					
Γ. Τοπική αυτοδιοίκηση					
Δ. Ενώσεις επιχειρηματιών					

25. Ποια από τα παρακάτω χρηματοδοτικά εργαλεία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πέρα Πολύ
A. Μικρό-δάνεια					
B. Δάνεια επιμερισμού ρίσκου					
Γ. Εγγυήσεις					
Δ. Κεφάλαια συν-επένδυσης					

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ

II. Στατιστικοί πίνακες

1. Φύλο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	72	51,1	51,1	51,1
	2	69	48,9	48,9	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

2. Ηλικία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	38	27,0	27,0	27,0
	2	103	73,0	73,0	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

3. Μορφωτικό επίπεδο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	10	7,1	7,1	7,1
	2	50	35,5	35,5	42,6
	3	52	36,9	36,9	79,4
	4	14	9,9	9,9	89,4
	6	15	10,6	10,6	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

4. Επαγγελματική κατάσταση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	46	32,6	32,6	32,6
	2	1	,7	,7	33,3
	3	40	28,4	28,4	61,7
	4	14	9,9	9,9	71,6
	6	40	28,4	28,4	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

5.Συνολική επαγγελματική προϋπηρεσία έως σήμερα					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	100	70,9	70,9	70,9
	2	40	28,4	28,4	99,3
	3	1	,7	,7	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

6.Μέγιστο χρονικό διάστημα όπου βρεθήκατε σε κατάσταση ανεργίας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	84	59,6	59,6	59,6
	2	47	33,3	33,3	92,9
	3	9	6,4	6,4	99,3
	4	1	,7	,7	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

7.Οικογενειακή κατάσταση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	134	95,0	95,0	95,0
	2	7	5,0	5,0	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

8. Περιφέρεια εργασίας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	25	17,7	17,7	17,7
	2	26	18,4	18,4	36,2
	3	68	48,2	48,2	84,4
	4	22	15,6	15,6	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
11. Στην περίπτωση της Ελλάδας η επιχειρηματικότητα εστιάζει: [Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής]	141	1	5	2,79	,914
11. Στην περίπτωση της Ελλάδας η επιχειρηματικότητα εστιάζει: [Στον τριτογενή τομέα παραγωγής]	141	2	5	3,69	1,001
Valid N (listwise)	141				

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Τοπικοί ή πολιτιστικοί παράγοντες]	141	1	5	2,54	,824
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Βαθμός ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας]	141	1	5	2,72	,812
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Βαθμός περιφερειακής ανάπτυξης]	141	1	5	2,91	,861

12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Βαθμός εθνικής ανάπτυξης]	141	1	5	3,09	,925
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Γραφειοκρατία και ακαμψία του εθνικού συστήματος]	141	2	5	3,45	,797
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Υφιστάμενη φορολογική πολιτική]	141	2	5	3,77	,851
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Στάση Ελλήνων έναντι της επιχειρηματικότητας]	141	1	5	3,35	,926
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Προώθηση κυβερνητικών προγραμμάτων στήριξης]	141	1	5	3,83	,910

12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Πρόσβαση σε υποδομές]	141	2	5	3,77	,859
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Έρευνα και ανάπτυξη]	141	1	5	3,69	,935
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Παρούσα επιχειρηματική δυναμική]	141	1	5	3,61	,876
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Μελλοντική επιχειρηματική δυναμική]	141	1	5	3,67	,858
12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Πιθανότητα αποτυχίας]	141	2	5	3,30	,892

12. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας; [Εμπειρία και γνώση]	141	1	5	3,70	,878
Valid N (listwise)	141				

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
13. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Χαμηλή ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού από τις επιχειρήσεις]	141	1	5	3,43	,768
13. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των επιχειρήσεων, ειδικά των νέων επιχειρήσεων]	141	2	5	3,47	,780
13. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Χαμηλό επίπεδο ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών από τους καταναλωτές]	141	2	5	3,55	,722

13.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Αναστολή λειτουργίας των επιχειρήσεων (οριστική ή προσωρινή)]	141	2	5	3,49	,771
13.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού]	141	1	5	3,50	,723
13.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Αδυναμία πρακτικής εξάσκησης του ανθρώπινου δυναμικού]	141	2	5	3,28	,820
13.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Ισχύουσα νομοθεσία και κυβερνητική πολιτική]	141	2	5	3,90	,777

13. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να επηρεάσει την αύξηση του ποσοστού της ελληνικής ανεργίας; [Απουσία προγραμμάτων στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού]	141	2	5	3,96	,857
Valid N (listwise)	141				

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
14. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Καθεστώς εργασίας]	141	1	5	3,29	,780
14. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Ωρες εργασίας]	141	1	5	3,19	,801
14. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Υψηλότερες αποδοχές]	141	1	5	3,50	,789

14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Σχέση ανάμεσα στις ώρες εργασίας και στις αποδοχές]	141	2	5	3,45	,770
14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Επιχειρηματική ευκαιρία]	141	2	5	3,74	,851
14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Περιφερειακή ανάπτυξη]	141	1	5	3,37	,857
14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Εθνική ανάπτυξη]	141	2	5	3,40	,877
14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Ασφαλιστική κάλυψη και υψηλότερες παροχές]	141	1	5	3,33	,832

14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Αλλαγή εργασίας]	141	1	5	3,45	,824
14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Μελλοντική επιχειρηματική δυναμική]	141	2	5	3,65	,837
14.Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες, μπορεί να οδηγήσει έναν άνεργο να στραφεί στην ανάπτυξη μίας επιχείρησης στην Ελλάδα; [Πιθανότητα αποτυχίας]	141	1	5	3,26	,873
Valid N (listwise)	141				

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
15. Θεωρείτε ότι το επίπεδο της ανεργίας μίας χώρας, όπως της Ελλάδας, έχει άμεση σχέση με το επίπεδο της επιχειρηματικής της δραστηριότητας;	141	1	5	3,65	,793
16. Θεωρείτε ότι η επιχειρηματικότητα θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του επιπέδου της απασχόλησης στην Ελλάδα, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας;	141	1	5	3,78	,775
17. Θεωρείτε ότι η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα θα μπορούσε να οδηγήσει στη μείωση του ποσοστού της ανεργίας;	141	1	5	3,78	,785
Valid N (listwise)	141				

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
18. Θεωρείτε ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα λειτουργεί προς την κατεύθυνση στήριξης των νέων επιχειρηματιών;	141	1	5	2,43	,889
19. Το θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τη στήριξη των ανέργων στην Ελλάδα, θεωρείτε ότι είl ικανοποιητικό;	141	1	4	2,18	,700
20. Θεωρείτε ότι οι νέοι (άνεργοι) Έλληνες, ενθαρρύνονται ώστε να αρχίσουν επιχειρηματική δραστηριότητα;	141	1	4	2,06	,767
Valid N (listwise)	141				

21. Υπάρχει πιθανότητα στο μέλλον να δημιουργήσετε τη δική σας επιχείρηση;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	64	45,4	45,4	45,4
	2	21	14,9	14,9	60,3
	3	56	39,7	39,7	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

22. Έχετε παρακολουθήσει ποτέ προγράμματα επιχειρηματικότητας;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	26	18,4	18,4	18,4
	2	115	81,6	81,6	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Προσέλκυση ενδιαφέροντος από την πλευρά των μέσων μαζικής ενημέρωσης]	141	1	5	2,41	,979
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Εντοπισμός ενός κενού στην αγορά]	141	1	5	3,45	1,003
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Επιρροή από το στενό οικογενειακό ή φιλικό περιβ6ν]	141	1	5	3,47	,938

23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Είσπραξη των χρηματοδοτικών ενισχύσεων]	141	1	5	3,91	,985
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Αυτονομία εργασίας]	141	1	5	3,60	,917
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Εμπειρία και γνώση]	141	1	5	3,67	,923
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Γνωριμία με το επενδυτικό κοινό]	141	1	5	3,40	,977
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Αποφυγή κατάστασης ανεργίας]	141	1	5	3,87	,847
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Εμπνευση από άτομα του περιβάλλοντός μου που δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά]	141	1	5	3,57	,920
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Ανάληψη ρίσκου (risklover)]	141	1	5	3,22	1,122

23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Ανάδειξη των δεξιοτήτων]	141	1	5	3,51	,938
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Διαθέσιμο εισόδημα για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας]	141	1	5	3,79	,947
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Οικογενειακή επιχείρηση]	141	1	5	3,62	1,019
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Επιχειρηματικό κύρος]	141	1	5	3,50	1,053
23. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα κίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Επιχειρηματικές ευκαιρίες που πρέπει να αξιοποιηθούν]	141	1	5	3,97	,956
Valid N (listwise)	141				

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Φορολογική επιβάρυνση]	141	2	5	3,74	,762

24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Περιορισμένη κερδοφορία]	141	2	5	3,67	,858
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Απουσία γνώσης και εμπειρίας]	141	2	5	3,50	,789
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Γραφειοκρατία]	141	2	5	3,61	,817
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Ακατάλληλες συγκυρίες (οικονομική/υγειονομική κρίση)]	141	2	5	3,79	,809
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Δυσκολία αποδοχής νέων ιδεών από την αγορά]	141	2	5	3,62	,770
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Απουσία κρατικής υποστήριξης]	141	2	5	3,81	,792
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Ανταγωνισμός]	141	2	5	3,56	,840

24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Απουσία γνωριμιών με επιχειρηματίες στο ρόλο του μέντορα]	141	1	5	3,33	,969
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Απουσία ολοκληρωμένης πληροφόρησης]	141	1	5	3,47	,922
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Ασφάλεια εξαρτημένης σχέσης εργασίας]	141	1	5	3,54	,866
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Ελλειψη οικονομικών πόρων]	141	1	5	3,91	,797
24. Ποια θα μπορούσαν να εί1 τα αντικίνητρα για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης στο μέλλον; [Απουσία καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών]	141	1	5	3,77	,857
Valid N (listwise)	141				

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
25. Ποιοι φορείς πρέπει να έχουν υποστηρικτικό ρόλο στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα; [Τράπεζες]	141	1	5	3,33	,923

25. Ποιοι φορείς πρέπει να έχουν υποστηρικτικό ρόλο στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα; [Κυβέρνηση]	141	1	5	3,46	,899
25. Ποιοι φορείς πρέπει να έχουν υποστηρικτικό ρόλο στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα; [Τοπική αυτοδιοίκηση]	141	1	5	3,15	,801
25. Ποιοι φορείς πρέπει να έχουν υποστηρικτικό ρόλο στην περίπτωση της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ελλάδα; [Ενώσεις επιχειρηματιών]	141	1	5	3,61	,977
Valid N (listwise)	141				
Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
26. Ποια από τα παρακάτω χρηματοδοτικά εργαλεία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα; [Μικρό-δάνεια]	141	1	5	3,48	,833
26. Ποια από τα παρακάτω χρηματοδοτικά εργαλεία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα; [Δάνεια επιμερισμού ρίσκου]	141	1	5	3,20	,821
26. Ποια από τα παρακάτω χρηματοδοτικά εργαλεία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα; [Εγγυήσεις]	141	1	5	3,45	,922

26. Ποια από τα παρακάτω χρηματοδοτικά εργαλεία θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ένα νέο επιχειρηματία στην Ελλάδα; [Κεφάλαια συν-επένδυσης]	141	1	5	3,33	,890
Valid N (listwise)	141				